

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor Pedagogika volného času
(kombinace):

SYSTÉM VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT
VE STŘEDISCÍCH VÝCHOVNÉ PÉČE

SYSTEM OF FREETIME ACTIVITIES IN THE
CENTRES OF EDUCATIONAL CARE

Bakalářská práce: 09 – FP – KPP - 81

Autor:

Lenka SELIGOVÁ

Podpis:

Adresa:

Lesní 335

436 01, Litvínov

Vedoucí práce: Vladimír Píša, PhDr

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
70	11	3	25	18	2 + 1 CD

V Liberci dne:

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

V Liberci dne: 10. 12. 2010

Lenka Seligová

.....

Poděkování

Poděkování patří především vedoucímu mé bakalářské práce, panu PhDr. Vladimíru Pišovi, za vstřícnost, cenné rady a čas, který mi věnoval. Dále bych moc ráda poděkovala oběma střediskům výchovné péče a jejich zaměstnancům, za prostor, spoustu rad a informací a za velice milý přístup. V neposlední řadě patří poděkování mým blízkým za ohromnou podporu.

Anotace

Práce je věnována volnému času dětí, které přicházejí do střediska výchovné péče na osmitýdenní pobyt. Je rozdělena na dvě hlavní části, teoretickou a praktickou. V první části popisují výchovné poradenství, jeho vývoj, přičemž v obou těchto oblastech se zvlášť zaměřuji na střediska výchovné péče. V poslední teoretické kapitole se zabývám volným časem dětí a rolí pedagoga volného času, jakožto pracovníka SVP. Praktická část obsahuje rozbor dotazníků, které jsem dávala dětem ze dvou středisek. Ve vyhodnocení dotazníků tyto dvě střediska srovnávám, následně navrhuji nový denní režim a zdůvodňuji zařazení volnočasového pedagoga mezi pracovníky SVP.

Klíčová slova: výchovné poradenství, středisko výchovné péče, volný čas dětí, volnočasové aktivity, vychovatel, pedagog volného času.

Annotation

This work is devoted to free time for children who are coming into a care education center for an eight-week stay. It is divided into two main parts: theoretical and practical. In the first part, I describe educational guidance and its development, with specific reference to the educational centers of care. The last chapter deals with the theoretical free time for children and the teacher's free time as a worker SVP. The practical part includes an analysis of the questionnaires that I gave the children at the two centers. The assessment questionnaires compare these two centers and subsequently propose a new daily routine and also give reasons for the classification of leisure-time workers between the SVP teachers.

Key words: educational counseling, educational care center, children's free time, leisure activities, educator, lecturer of free time.

Annotation

Die Arbeit widmet sich der Freizeit der Kinder, die im Zentrum der Erziehungspflege einen achtwöchigen Aufenthalt verbringen. Sie ist in zwei Hauptteile eingeteilt – in einen theoretischen und einen praktischen Teil. Im ersten Teil beschreibe ich die Erziehungsberatung, ihre Entwicklung, wobei ich mich in diesen beiden Bereichen besonders auf die Zentren der Erziehungspflege konzentriere. Im letzten theoretischen Kapitel befasse ich mich mit der Freizeit der Kinder und der Rolle des Freizeitpädagogen, als eines Mitarbeiters des Zentrums der Erziehungspflege. Der praktische Teil beinhaltet eine Analyse der Fragebogen, die ich unter die Kinder aus zwei Zentren verteilte. In der Auswertung dieser Fragebogen vergleiche ich diese zwei Zentren, nachfolgend schlage ich eine neue Tagesordnung vor und begründe die Einordnung des Freizeitpädagogen unter die Mitarbeiter der Zentren der Erziehungspflege.

Stichwort: Bildungsberatung, Bildungs-Kindertagesstätte, Kinder-Freizeit, Freizeitaktivitäten, Pädagoge, Freizeit pädagog .

Obsah

1 ÚVOD.....	8
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2.1 Systém výchovného poradenství.....	10
2.2 Středisko výchovné péče.....	12
2.3 Vývoj výchovných zařízení.....	17
2.4 Pedagog volného času ve středisku výchovné péče.....	22
3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
3.1 Popis zkoumaných středisek výchovné péče.....	34
3.2 Rozbor dotazníků pro klienty internátního oddělení zkoumaných středisek.....	36
3.3 Návrh denního režimu SVP	49
3.4 Zařazení pedagoga volného času mezi pracovníky SVP.....	59
4 ZÁVĚR.....	61
5 POUŽITÁ LITERATURA.....	62
6 SEZNAM PŘÍLOH.....	64

1 ÚVOD

S poruchami chování u dětí jsem se poprvé setkala ve třetím ročníku střední školy, při absolvování praxe ve středisku výchovné péče. Tehdy jsem to brala jako jednu z mnoha zkušeností, ale následně jsem si tuto oblast vybrala pro svou ročníkovou a maturitní práci. Obě jsem psala z pohledu pedagogického pracovníka, který se snaží přijít na to, jak poruchy chování může svým působením zmírnit. Teď mám za sebou tři roky studia oboru pedagogika volného času a na tento problém se dívám z trochu jiné strany, z pohledu budoucího volnočasového pedagoga. V rámci praxe při studiu tohoto oboru jsem strávila v dalším středisku výchovné péče 10 měsíců a čím dál častěji mě napadala otázka „Mohu já, jako pedagog volného času, působit na děti ve středisku výchovné péče prostřednictvím jejich volného času při pobytu ve SVP?“.

Děti přicházejí do střediska a čeká je dvouměsíční pobyt v tomto zařízení. Mají se zapojit do kolektivu klientů, kteří se už většinou znají, zvyknout si na daný řád, místní pravidla a přizpůsobit se jim. A v neposlední řadě sem jdou změnit své chování a pokusit se odstranit potíže kvůli nimž zde jsou. S tím jim pomáhají odborníci využitím aktivit, rozhovorů a dalších technik. Z pracovníků střediska ve své práci zaměřují pozornost především na denní vychovatele. Právě ti tráví s dětmi nejvíce času a mají největší možnost je poznat. Ať už jejich potíže, kladné stránky, slabiny, tak i jejich rodinné zázemí, vztahy v rodině apod. Kromě toho mají nejvíce příležitostí na děti působit a ovlivnit je. Z tohoto důvodu by podle mě měli využít čas, který s dětmi tráví, a působit na ně prostřednictvím jejich volného času, tzn. nenásilnými, zábavnými, ale přesto smysluplnými aktivitami.

V první polovině teoretické části popisují systém výchovného poradenství, věnují se podrobně střediskům výchovné péče a dále historickému vývoji těchto zařízení. Druhá polovina je věnována volnému času ve středisku výchovné péče a roli volnočasového pedagoga v tomto zařízení. Chtěla bych zdůraznit důležitost volného času dětí ve středisku a zdůvodnit, proč je potřeba věnovat mu větší pozornost. Proto navrhuji zařazení tohoto odborníka mezi pracovníky SVP. Jeho práce by podle mě měla velký přínos pro tato zařízení a jejich klienty. V této části už také porovnávám dvě zkoumaná střediska.

Praktickou část jsem zaměřila na dva hlavní body. Prvním je porovnání dvou středisek výchovné péče a jejich zabezpečení volného času pro jejich klienty. Druhým bodem je návrh změny současné situace (zabezpečení volného času klientů SVP). Předkládám změnu denního režimu klientů a důvody pro zařazení pedagoga volného času mezi pracovníky SVP, popisují jeho případnou funkci a pracovní náplň.

Tato bakalářská práce má dva hlavní cíle – 1) navrhnout a zdůvodnit zařazení pedagoga volného času mezi pracovníky středisek výchovné péče a 2) navrhnout změnu v zabezpečení volného času klientů středisek v podobě aktivit, které mohou napomoci ke kladným změnám např. v chování klientů SVP.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Systém výchovného poradenství

Výchovné poradenství

Základy výchovného poradenství, jehož služby jsou určeny z velké části dětem a mládeži, můžeme nalézt už v období před druhou světovou válkou. V tu dobu se poradenství zaměřovalo hlavně na profesionální orientaci. Během sedmdesátých let vznikala síť pedagogicko-psychologických poraden a tím se vývoj v této oblasti posunul. (Mousová, 2002) Separační opatření dětí, mládeže i dospělých s těžkým zdravotním postižením či dospívajících s výraznějšími výchovnými problémy se dařilo měnit ve stále větší integraci až po roce 1989. (Jedlička, Klíma, Kořa, Němec, Pilař, 2004) Tehdy se rozvíjela další poradenská zařízení a jejich rozvoj a šíření stále pokračuje. (Mousová, 2002)

Podle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, jsou poradenské služby poskytovány na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení a poskytují je školská poradenská zařízení nebo samotné školy. Poskytnutí těchto služeb má ale i své podmínky. Je nutný písemný souhlas žáka, nebo jeho zákonných zástupců (pokud je jedinec nezletilý). Pouze v případech stanovených zvláštními právními předpisy tohoto souhlasu není potřeba.¹

Služby v pedagogicko-psychologickém poradenství

Služby přispívají a napomáhají:

- a) vytváření vhodných podmínek pro zdravý psychický, sociální a tělesný vývoj dítěte předškolního věku, žáka a studenta a k rozvoji jeho osobnosti před započetím a v průběhu vzdělávání,*
- b) naplňování potřeb a rozvíjení schopností, dovedností a zájmů žáka,*
- c) prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, sociálně patologických jevů (zejména šikany a jiných forem agresivního chování, zneužívání návykových látek) a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a motivování žáka správně vnímat a překonávat své problémy,*
- d) vytváření vhodných podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- e) volbě vhodné vzdělávací cesty a pozdějšího profesního zaměření žáka,*
- f) rozvíjení pedagogicko-psychologických znalostí a profesních dovedností učitelů a ostatních pedagogických pracovníků v předškolních zařízeních, školách a ve školských zařízeních,*

¹ Např. zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

g) podpoře a rozvíjení kompetencí rodičů a zákonných zástupců v oblasti vzdělávání potřebných dětí,

h) rozpoznávání a využívání působení skrytého kurikula ve školním vzdělávání. ²

Institute výchovného poradenství

- a) Poradenský pracovník na škole
- b) Pedagogicko-psychologická poradna
- c) Speciálně pedagogické centrum
- d) Středisko výchovné péče

■ Poradenský pracovník na škole

Poradenští pracovníci na školách jsou zastoupeni většinou v pozicích školního psychologa, výchovného poradce, školního metodika prevence, v některých případech mají školy své vlastní speciální pedagogy. Od poradenských pracovníků na škole je očekávána týmová systematická práce a spolupráce s dalšími specializovanými poradenskými pracovišti ve školství (PPP, SPC a SVP). ³ Jejich činnost je směřována k řešení kázeňských, prospěchových a zdravotních problémů, jež vyplynou z klasifikačních porad nebo z podnětu třídního učitele. Výchovní poradci pomáhají při vztahových, citových či rodinných problémech u jednotlivých žáků. Mohou popřípadě zprostředkovat další odbornou pomoc, kontakty na další odborníky apod. Měli by iniciovat a organizovat preventivní aktivity ve školách a také se zabývat informační a poradenskou činností v oblasti volby povolání. (Renotírová, Ludvíková a kol., 2006)

■ Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)

Činnost PPP spočívá hlavně v přímém kontaktu, a to jak s dětmi a žáky škol a školských zařízení ve věku od 3 let do ukončení středního, popřípadě vyššího odborného vzdělání, tak i s rodiči klientů. Jejich spolupráce probíhá především formou individuální, ale i skupinové práce. Poradny působí svou činností na proces přijímání a upevňování poznatků, postojů a hodnotové orientace, poskytují kariérové poradenství, přispívají svou činností v oblasti prevence rizikového chování a také jsou nápomocny v rozvoji pedagogicko-psychologických kompetencí učitelů. Veškerá činnost poraden je uskutečňována hlavně ambulantně a i návštěvami na školách a školských zařízeních. ⁴

² Jedlička, R., et al.: Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. Vydání 1. Praha: Themis, 2004. str. 283,284. ISBN 80-7312-038-0.

³ Použitý zdroj: <http://www.euroguidance.cz/cz/clanky/l-valentova-poradenske-sluzby-ve-skole.html>

⁴ Použitý zdroj: http://ippp.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=4&Itemid=2

■ Speciálně pedagogické centrum (SPC)

Činností týmu SPC je zabezpečení speciálně pedagogické, psychologické a další podpůrné péče klientům se zdravotním postižením. Centra klientům poskytují odbornou pomoc v procesu pedagogické a sociální integrace a to ve spolupráci s rodinou, školami, školskými a dalšími zařízeními a odborníky. Klienti center jsou především děti v předškolním věku v péči rodičů (zákonných zástupců), žáci integrovaných do škol a školských zařízení a jedinci s těžkým a kombinovaným zdravotním postižením, kteří nemohou docházet do školy. Věková kategorie klientů center se zpravidla pohybuje od 3 do 19 let.⁵

2.2 Středisko výchovné péče

Původní zákon České národní rady o předškolních zařízeních a školských zařízeních č. 395/1991 Sb., § 31a uvádí:

- a) Středisko výchovné péče pro děti a mládež poskytuje všestrannou preventivně výchovnou péči dětem a mládeži s negativními jevy chování, pokud nejsou důvody pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve speciálních výchovných zařízeních.*
- b) Středisko výchovné péče pro děti a mládež může být zřízeno jako internátní výchovné zařízení.*
- c) Středisko výchovné péče pro děti a mládež může plnit své úkoly za úplatu.*

Ke změnám však dochází v roce 2002, ve kterém vychází v platnost zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů č. 109/2002. Ten uvádí, že školským zařízením pro preventivně výchovnou péči je středisko výchovné péče (dále jen „středisko“).

- 1) Středisko poskytuje všestrannou preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Tato péče je zaměřena na odstranění či zmírnění již vzniklých poruch chování a na prevenci vzniku dalších vážnějších výchovných poruch a negativních jevů v sociálním vývoji dětí, pokud u nich nenastal důvod k nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy.*
- 2) Středisko poskytuje konzultace, odborné informace a pomoc osobám odpovědným za výchovu, pedagogickým pracovníkům předškolních zařízení, škol a školských zařízení v oblasti výchovy a vzdělávání dětí s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů*

⁵ Použitý zdroj: http://www.ippp.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=4&Itemid=2

v sociálním vývoji a při jejich integraci do společnosti.

- 3) Středisko na území své působnosti spolupracuje s pedagogicko-psychologickými poradnami, v případě dětí se zdravotním postižením i se speciálně pedagogickými centry při poskytování metodické pomoci předškolním zařízením, školám a školským zařízením, a s orgány, které se podílejí na prevenci sociálně patologických jevů a drogových závislostí.*
- 4) Středisko zpracovává plán aktivit prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů na území své působnosti stanoveným zřizovatelem a koordinuje jeho realizaci v rámci škol a školských zařízení, jimž rovněž poskytuje metodickou pomoc.*
- 5) Středisko může poskytovat své služby i za úplatu, jejíž výši a způsob úhrady stanoví vláda nařízením.*

Jedlička v lednovém čísle 2010 časopisu Speciální pedagogika uvádí jako prvořadé poslání středisek poskytnutí speciálně pedagogické pomoci a pedagogicko-psychologické podpory. Tyto a další odborné služby jsou určeny dětem s rizikem poruch chování nebo výchovnými problémy (ale i mládeži do ukončení středního vzdělávání) i těm, u nichž je ohrožen sociální vývoj. Podpora středisek je směřována také rodičům, učitelům i ostatním osobám odpovědným za výchovu. Zřizovatelem většiny těchto školských zařízení je MŠMT. (Jedlička, 2010)

V Metodickém pokynu upřesňujícím podmínky činnosti středisek výchovné péče se můžeme dočíst, že klienti dostávají ve středisku nabídku služeb diagnostických, preventivně výchovných a poradenských. V okamžiku, kdy si klient podle svých možností a povahy problémů vybere konkrétní služby, provede středisko komplexní vyšetření a na základě něj se stanoví individuální výchovný plán. Ten obsahuje včetně osobních údajů a důvodu žádosti klienta také například vymezení cílů, kterých chce klient dosáhnout, plán osobního rozvoje apod. (Metodický pokyn upřesňující podmínky činnosti středisek výchovné péče, 2002)

Ředitel střediska může do péče oddělení internátního nebo celodenního přijmout pouze klienta, jemuž bylo na základě písemného vyhodnocení průběhu plnění individuálního výchovného plánu v rámci ambulantních služeb doporučeno podle § 9 odst. 1 vyhlášky zintenzivnění dosavadní péče. Klienta, u něhož bylo v rámci komplexního vyšetření v oddělení ambulantním shledáno podezření na zanedbávání, týrání či zneužívání, lze po zpracování individuálního výchovného plánu na základě smlouvy uzavřené podle ustanovení § 9 vyhlášky přijmout do péče oddělení internátního bez zbytečného prodlení.⁶

⁶ Metodický pokyn upřesňující podmínky činnosti středisek výchovné péče, 2002, Čl. 4, Odd. I.

Klienti středisek

Z výročních zpráv lze zjistit, že nejvíce zastoupenou věkovou kategorií klientů je 12-16 let. Jedná se o kategorii velice specifickou. V období puberty dochází u jedince k mnoha psychickým a ostatně i fyzickým změnám a on se s nimi musí co nejlépe vyrovnat a přijmout je.

Jedním z procesů, který dospívání neodmyslitelně provází je osamostatňování dospívajících. Individuace probíhá velice intenzivně a z pohledu dospělých se často jeví nepochopitelně. Tento proces je však pro zdravý vývoj jedinců v tomto věku velmi důležitý. Pro období dospívání je typická snaha potomků vymanit se z vlivu svých rodičů, občas až křečovitým způsobem, nikoli však definitivně. Jedinec v tomto věku se snaží vykročit ze stínu rodičů a nalézat si vlastní doménu, prostor, který je třeba obhájit před sebou i před světem okolo sebe.

Během tohoto osamostatňování, vytváření vlastní jedinečnosti atp., je nutné mít na vědomí důležitost pravidel a daných hranic. Pravidla, která jsou definovaná rodiči ve výchově, formálními i neformálními skupinami nebo společnostmi, se stanou hranicemi v momentě, kdy dojde k jejich zvnitnění. K tomu přispívá posilování či oslabování příslušného chování. Nesmíme také zapomenout na to, aby byla pravidla dostatečně srozumitelně definována a jedinec byl v jejich dodržování podporován.

Je potřeba zmínit, že pravidla splňují podstatnou úlohu. V případě, kdy jedinec svým chováním překoná určitou překážku a odstraní ji, nebo třeba jen zmírní (např. mu rodiče dovolí přijít večer o hodinu déle), potvrdí ho to v jeho aktivitě a zároveň se posiluje pocit jeho svébytnosti a vlastní identity. V opačném případě, kdy tato posunutí nenastanou a jedinci se nedostane potvrzení jeho aktivity, nemá-li co překonávat v rodině či ve skupině vrstevníků, má jedinec tendenci hledat si pravidla v širším kontextu. Dospívající se potom obrací i proti společnosti a jejím hodnotám. V extrémních podobách se může jednat o krádeže, násilnosti apod. (Psychologie dnes, 1/2007, Význam hranic v dospívání)

Rozsah činností a úkonů SVP

■ Jednorázové vedení klienta

Tímto vedením se myslí odborná poradenská pomoc poskytnutá dítěti v obtížné životní situaci nebo v životní krizi, přičemž ze strany klienta není zájem o krátkodobé či dlouhodobé vedení ve středisku, anebo je mu doporučena péče jiného zařízení. Dále tento termín zahrnuje i konzultace poskytnuté zákonnému zástupci nezletilého klienta v případě výchovných problémů, které nedokáže sám vyřešit.

■ Krátkodobé vedení klienta

Krátkodobým vedením klienta se rozumí poradenská činnost, která s klientem probíhá v ambulantním oddělení a je ukončena do 2 měsíců od prvního kontaktu, přičemž bylo uskutečněno 5 návštěv střediska.

■ Dlouhodobé vedení klienta

Pod tímto rozsahem je zahrnuto poskytování diagnostických, preventivně výchovných a poradenských služeb v oddělení ambulantním, celodenním nebo internátním. Od první konzultace trvá celkem déle než 2 měsíce.

(Metodický pokyn upřesňující podmínky činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež, 2002)

Formy činností a úkonů

■ Poskytování jednorázové poradenské intervence

Probíhá buď formou osobního setkání, nebo telefonickým rozhovorem a to poskytnutím poradenské intervence a psychologické podpory v obtížné životní situaci, kterou klient sám není schopen řešit.

■ Individuální činnost s klientem

Tabulka 1: Individuální činnost s klientem

Diagnostická činnost	Služba zaměřená na rozpoznání podstatných rysů osobnosti klienta, zjištění jeho potřeb a problémů.
Vzdělávací a reedukační činnost	Jedná se především o individuální přístup, kdy si klient pod vedením speciálního pedagoga osvojuje nové dovednosti a znalosti. Přitom se učí rozpoznávat svoje individuální vloh.
Terapeutická činnost	Probíhá formou krátkodobého terapeutického vedení klienta v jeho náročných životních situacích nebo formou dlouhodobé individuální terapeutické činnosti a to v ambulantním oddělení.
Poradenská činnost	Jedná se především o osobní konzultace v širokém spektru poradenské problematiky, zvláště při volbě další vzdělávací cesty nebo vhodné profesní přípravy.

■ Skupinová činnost s klienty

Tabulka 2: Skupinová činnost s klienty

Skupinová činnost s klienty oddělení ambulantního	Cílený terapeutický program pro skupinu klientů, socioterapie, sociální rehabilitace, zážitková pedagogika, psychosociální hry, psychogymnastika, výchovná dramatika, dramaterapie, muzikoterapie, arteterapie, artefiletika apod.
Skupinová činnost s klienty oddělení celodenního a internátního	Vzdělávání a reedukace, preventivně výchovná a výchovná činnost, sociální rehabilitace, volnočasové a sportovní aktivity, krátkodobý výjezdový terapeutický program

■ Poskytování služeb zákonným zástupcům nezletilého klienta nebo jiným osobám odpovědným za výchovu

Tabulka 3: Služby pro rodiče a zákonné zástupce

Preventivně výchovné poradenství	Individuální konzultace pro zákonného zástupce nezletilého klienta, společné konzultace pro zákonné zástupce nezletilého klienta, skupinové konzultace pro více rodin.
Terapeutická činnost	Individuální terapeutická činnost s rodičem, rodinná terapeutická činnost, rodičovská skupina.
Účast rodin na programech střediska	

Spolupráce SVP s dalšími organizacemi

■ SVP ↔ Diagnostické ústavy

Většina středisek funguje jako detašované pracoviště výchovných zařízení – nejčastěji při diagnostických ústavech. Tato zainteresovaná zařízení mezi sebou musí komunikovat a spolupracovat. Kromě toho je také nutné, aby přístupy těchto institucí k jedincům s rozmanitými projevy nežádoucího jednání a chování byly diferencované. Postřehy z praxe ústavních zařízení hovoří nejen pro nutnost vzájemné kooperace, koordinace postupů mezi středisky a zařízeními pro výkon soudního rozhodnutí, ale i propojenost s dalšími institucemi mimo rámec resortu školství, které do problematiky dětí a mladistvých s poruchami chování určitým způsobem zasahují.⁷

⁷ VOCILKA, M.: Náplň středisek výchovné péče pro děti a mládež. Praha: Tech-Market, 1996. 105 s. ISBN 80-902134-5-6. Str. 49.

■ SVP ↔ Pedagogicko-psychologické poradny

Praxe PPP je dosud zaměřena převážně na diagnostickou činnost, ovšem bez potřebné návazné speciálně pedagogické péče. Tu může doplnit právě středisko svými službami, například internátním pobytem aj. Společnou úlohou těchto dvou institucí je poskytovat psychologickou, pedagogickou a sociální péči dětem a mládeži ve třech oblastech problémů – vývojové, výchovné a výukové. Spolupráce může probíhat také v rovině konzultací, výměně diagnostických materiálů apod. Je důležité zdůraznit, že střediska tedy v žádném případě nenahrazují činnost poraden.

■ SVP ↔ Speciálně pedagogická centra

Centra, kromě jiného, zjišťují určité symptomy mravního narušení u dítěte či patologické jevy v rodině. V tomto případě pak následuje spolupráce se SVP, kdy centra využívají jejich zaměření na tuto klientelu a opačně, jestliže je klientem střediska výchovné péče dítě, u kterého převažují zdravotní postižení, mělo by středisko navázat spolupráci se speciálně pedagogickým centrem.

■ SVP ↔ Výchovní poradci

Výchovní poradci plní funkci výchovného poradenství ve školách. Z tohoto důvodu hrají důležitou roli především při nabízení poradenských služeb, kam patří i střediska výchovné péče. Poradci se zaměřují hlavně na žáky s poruchami chování a se znaky sociální nepřizpůsobivosti, což je z převážné části klientela vhodná pro SVP.

■ SVP ↔ Orgány sociálně právní ochrany dětí

Spolupráce v sobě zahrnuje poskytování informací, vypracovávání podkladových zpráv a přímou spoluúčast při poradenské a preventivní činnosti.

2.3 Vývoj výchovných zařízení

Péče o obtížně vychovatelné jedince v zahraničí

- První zařízení věnující péči obtížně vychovatelným jedincům bylo založeno v Bridevelli v Anglii (1553). Cílem zde bylo naučit poctivé práci a zároveň za ni získat dobrý výdělek.
- Poměrně velkou tradici v oblasti převýchovného typu má Holandsko. Zde byl v roce 1595 v Amsterdamu založen ústav s výchovným charakterem.
- V Německu následovalo zakládání obdobných zařízení a podobně také v Itálii.
- Pozadu nezůstávalo ani Polsko, kde byl v roce 1629 založen ústav ve Varšavě.

Ve všech zařízeních byla hlavní metodou pracovní výchova a často i dobře organizačně a obsahově pojatá profesní příprava (byly vydávány i výuční listy).

V historickém pohledu můžeme sledovat několik výchovných systémů, etap ve vývoji péče o obtížně vychovatelné. Jsou to tyto:

A) Tradiční systémy: v nich byli zpočátku chovanci zavřeni v celách, později jen přes noc, byl zákaz komunikace a všeobecně kontaktu mezi chovanci. V některých ústavech byl propracovaný výchovný princip do řady postupných cílů, které chovanci plnili. Základní metodou byl režim, řád, stereotyp, vše řešeno cestou pokynu, příkazu, povelu.

B) Rodinné systémy: J. H. Pestalozzi propagoval výchovu všem, snažil se uplatnit systém výchovné práce podobné výchově v průměrné rodině. Ve Francii vzniká kolonie s výchovnými skupinami zhruba o 40 chovancích. Zde fungovala vznikající samospráva, skupinu měl na starosti hlavní vychovatel – otec.

C) Systémy s vnitřní sociální strukturou: A. S. Makarenko založil kolonii pro mladé provinilce, kde mezi základními principy byli humanismus, pedagogický optimismus, skupina či kolektiv jako činitel, samospráva apod. V USA byla založena první tzv. „Republika mladých provinilců“ pro jedince ve věku 14-25 let a skupina byla koedukovaná, což byl velice odvážný krok. Opět samospráva chovanců, rozdělení rolí a úkolů.

Po druhé světové válce se začínají objevovat nové trendy v péči o obtížně vychovatelné a především je zjevná snaha rozvíjet více prevenci ve výchově. Je budován systém institučního zajištění jak preventivní péče, tak i přímé převýchovné (resocializační) práce.

Péče o obtížně vychovatelné jedince v našich zemích

- V roce 1839 byla v Praze založena vychovatelna Jednoty pro blaho mladistvých káránců – Dobrý pastýř. Dnes je z ní chlapecký Diagnostický ústav pro mládež.
- O 30 let později byla v Modletíně založena vychovatelna pro opuštěnou a zanedbanou mládež.⁸
- Další vychovatelna byla založena v Libni v roce 1883. Jednalo se o organizaci pro chlapce ve věku 8 – 16 let. Zařízení mělo tři oddělení: vyšší – pro malý stupeň narušení, nižší a pak trestní. Byla zde kombinace ústavní a „otevřené“ péče. Využívala se zde chovanecká samospráva a tělesné tresty byly odmítány. Při této vychovatelně byla škola.

⁸ Pro doplnění kontextu s vývojem problematiky volného času: V 19. století byl na začátku vývoj výchovy ve volném čase. Zpočátku převládaly aktivity s původním určením pouze pro dospělé. V roce 1862 u nás vznikla například tělovýchovná organizace Sokol (Pávková, 2002)

- První dívčí ochranovna byla v roce 1885 založena v Černovicích u Tábora. Zařazování do ústavu bylo prováděno na žádost rodičů, obce nebo i jiných institucí. Dnes je zde umístěn Výchovný ústav pro dívky. Podílí se také na péči o nezletilé matky ve výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.
- Zemská polepšovna v Novém Jičíně založena roku 1889 byla původně jako zvláštní oddělení donucovací pracovny. Byla určena pro chlapce a dívky ve věku 14 – 18 let, české a německé národnosti, kapacita 250 míst. Ústav měl vlastní školu a řemeslnické dílny.
- Jako první koedukovaná polepšovna v Čechách byla původně založena Zemská vychovatelna v Kostomatech pod Milešovkou. Později však byly přijímány pouze dívky. (Slomek, 2006)

Vývoj středisek výchovné péče

Historie těchto zařízení započala v roce 1984, v němž se oddělila z Diagnostického ústavu pro mládež skupina tří pracovníků. Ti spolu s dvanácti svěřenci (16 až 18 let) vytvořili pracovní-výchovnou skupinu. Jejich svépomocné začátky probíhali v Praze 9 – Klíčově. V průběhu následujících dvou let tato skupina získala statut Výchovného ústavu pro mládež se zvýšenou výchovnou péčí a později bylo zařízení rozšířeno o dvě oddělení. Vzhledem k rostoucímu počtu mladistvých potřebujících pomoc a rozrůstání dalších oddělení dostal v roce 1986 celý tento komplex statut Středisko pro mládež NVP.

Do roku 1991 bylo toto středisko jediným alternativním zařízením tohoto typu v ČR. Od tohoto roku se střediska stala součástí sítě školských zařízení. V roce 1991 vyšla novela zákona č. 76/1978 Sb. o školských zařízeních, ve které bylo vymezeno právní postavení středisek mezi školskými zařízeními a charakterizována jejich úloha, a v § 31a zákona č. 395/1991 Sb. byla vymezena hranice mezi výchovnými ústavu a SVP.

Za poněkud živelný a neorganizovaný vývoj středisek na začátku devadesátých let může hlavně skutečnost, že střediska vznikala podle potřeb jednotlivých regionů, vzhledem k výskytu sociálně patologických jevů apod. Z toho také vyplývá fakt, že jednotlivá pracoviště měla odlišnou úroveň odbornosti a mnohdy i náplň činností.

V dalším období vývoje středisek nastává boom jejich vzniku:

- 1. 9. 1993 bylo na MŠMT ČR zaregistrováno šest středisek,
- 1. 11. 1995 jich bylo osmnáct,
- 1. 9. 1996 již pětadvacet,

- v roce 1997 v ČR existovalo již 32 středisek výchovné péče,
- rok 1999 - provedena expertíza organizačního postavení a činnosti středisek – 37 subjektů.⁹ (Jedlička, 2009)

Dalším důležitým mezníkem v rozvoji středisek výchovné péče byl rok 2001, kdy byl zveřejněn Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha. V dokumentu najdeme podkapitolu s názvem Vzdělávání zdravotně a sociálně znevýhodněných, ve kterém se rozebírá i problematika náhradní výchovy a prevence sociálně patologických jevů. Mezi doporučeními, která jsou v každé kapitole a tudíž ke každé problematice, zde nalezneme mimo jiné i následující návrh:

Koncepčně dopracovat způsob, jakým bude vykonávána ústavní nebo ochranná výchova.

- *Připravit projekt nových typů školských zařízení pro náhradní výchovu a prevenci podle společenských potřeb a ve spolupráci s dalšími rezorty připravit projekty na začleňování dětí do běžné populace po ukončení ústavní péče.*
- *Ve spolupráci a MPSV a MZD realizovat péči o jedince mladší věku tří let jako rozšíření preventivně výchovné péče.¹⁰*

V Bílé knize je též věnován prostor zájmovému vzdělávání a využívání volného času. Zde nalezneme tři důležitá upozornění, která souvisejí i s prevencí sociálně patologických jevů.

- *Umožnit přístup ke kvalitnímu zájmovému vzdělávání všem dětem, zvláště dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí jako prevenci sociálně-patologických jevů i podchycení nadaných a talentovaných jedinců s vyhraněnými aspiracemi – finanční podpora státu ve spolupráci rezortů.*
- *Účelovými nárokovými prostředky, vymezenými v rozpočtu, finančně zabezpečit rozšíření činnosti škol jako vzdělávacích a kulturně výchovných center obcí a zřídit na těchto školách funkci koordinátora.*
- *Na fakultách připravujících učitele zřídit nebo posílit specializovaný obor Pedagogika volného času nebo Sociální pedagogika.¹¹*

⁹ Z expertízy vyplývá, krom dalších informací, že ve školním roce 1997/98 bylo klienty středisek 7454 dětí a dospívajících. V následujícím školním roce vzrostl počet dětí v péči středisek na 11 324.

¹⁰ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha.* Praha: Tauris, 2001. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>. Str. 57-60. ISBN 80-211-0372-8.

¹¹ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha.* Praha: Tauris, 2001. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>. Str. 54-56. ISBN 80-211-0372-8.

V Bílé knize je také zadáný „úkol připravit ve spolupráci s dalšími rezorty projekt zacílený na podporu zdárného společenského začleňování dětí, u kterých bude ukončena ústavní výchova, do běžné populace“¹² Tato skutečnost se později objevila v novém zákoně upravujícím podmínky pro poskytování náhradní výchovné a preventivně výchovné péče.

V následujících letech probíhala modernizace v oblasti právního rámce preventivně výchovné činnosti a její úrovně. Za zmínku stojí především rok 2002. Tehdy nabyt účinnosti zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v němž byl poprvé použit zkrácený název „středisko výchovné péče“. Téhož roku vešel v platnost novelizovaný Metodický pokyn k organizaci středisek výchovné péče pro děti a mládež. (Jedlička, 2009) V dokumentu najdeme například část věnovanou formám činností a úkonů. Jako třetí bod je tu „skupinová činnost s klienty“ a v něm uvedená zážitková pedagogika, psychosociální hry, výchovná dramatika a arteterapie (viz. kapitola 2.2). Tyto činnosti jsou zde nabídnuty ve vztahu ke klientům ambulantního oddělení. U skupinové činnosti s klienty celodenního a internátního oddělení je jednou z forem činností zmíněna aktivita volnočasová, sportovní a také krátkodobé výjezdové terapeutické programy. (Metodický pokyn k organizaci středisek výchovné péče pro děti a mládež, 2002) V neposlední řadě stojí za zmínění rok 2005, ve kterém 1. ledna nabyt účinnosti zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Zde a v navazujících vyhláškách byl stanoven střediskům jeden z důležitých úkolů, a to „vytvářet ve školách a školských zařízeních vhodné podmínky pro zdravý vývoj dětí (žáků nebo studentů), výchovnou, vzdělávací a poradenskou podporu jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami a pro prevenci sociálně patologických jevů“.¹³

12 JEDLIČKA, R.: Podmínky vzniku a rozvoje školských zařízení zaměřených na preventivně výchovnou činnost. *Speciální pedagogika*. 2009, 1, str. 4.

13 JEDLIČKA, R.: Podmínky vzniku a rozvoje školských zařízení zaměřených na preventivně výchovnou činnost. *Speciální pedagogika*. 2009, 1, str. 6.

2.4 Pedagog volného času ve středisku výchovné péče

Volný čas při pobytu ve SVP

■ Volný čas dětí obecně

Specifikem volného času dětí a mládeže je fakt, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogického ovlivňování. Děti nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat v oblastech zájmových činností a potřebují vedení. Aby toto vedení bylo účinné je třeba, aby bylo citlivé a nenásilné. Stejně tak je důležité, aby nabízené činnosti byly pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná. Na tom, do jaké míry je volný čas dětí ovlivňován, závisí jejich věk, mentální i sociální vyspělosti a samozřejmě i charakter rodinné výchovy.

Děti mají relativně hodně volného času a společnost by měla mít zájem na tom, jak děti svůj volný čas tráví. Náзор, že výchovu ve volném čase plně zabezpečí rodina, je mylný. Důvod je zřejmý: rodina má pro tuto funkci nejen nedostatek času, ale chybí jí zároveň potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace. Historické zkušeností a také zkušeností ze zahraničí potvrzují, že prevence je ve výchově podstatně účinnější než náprava chyb a převýchova. Tudíž je nezpochybnitelné, že právě kvalitní výchova dětí ve volném čase má výrazný preventivní význam.

Na volný čas se můžeme dívat z několika pohledů. Například z hlediska sociologického a sociálně psychologického je zapotřebí sledovat, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Důležitá je také určitá možnost kompenzace vlivu některých problémových rodin a úrovně sociální péče ve volném čase. K tomu také patří skutečnost, že během volnočasových aktivit se vytvářejí další skupiny, formální i neformální, právě na základě společného zájmu a to je významnou součástí socializace jedince.

Způsob trávení volného času je velice ovlivněn jedincovým sociálním prostředím, přičemž silný vliv má zde samozřejmě rodina. Jako i v jiných oblastech slouží rodiče dětem jako jejich vzory a je tedy zřejmé, že v rodinách, které neplní svou výchovnou funkci dobře, se často setkáváme právě s nezájmem o to, jak jejich dítě svůj volný čas tráví, tedy jak se formuje tímto způsobem jeho osobnost, návyky, morálka atd.¹⁴ Pokud se objeví tento nedostatek, mohou ho do jisté míry kompenzovat školy a další subjekty (výchovná zařízení, atd.) kvalifikovaným pedagogickým vedením. (Pávková. 2002) *Pokud se to nepodaří, je zvýšené nebezpečí, že se dítě dostane do vlivu nežádoucí vrstevnické skupiny, kde je jeho vývoj ohrožen. O agresivitě, vandalství, brutalitě, nežádoucí sexualitě, alkoholu, nikotinu nebo jiných drogách už bylo napsáno mnoho varovných*

¹⁴ 6. září 2008 vyšel průzkum zpravodajů Deníku, ze kterého vyplývá, že nejvíce dětí (26,7%) je nešťastnějších, když něco podnikají s rodinou. 26,2% dětí je nešťastnější, když podniká něco s kamarády.

*vět. Situace je komplikovaná skutečností, že v období dospívání, kdy narůstá význam vrstevnických skupin, postrádáme dostatek nabídky zařízení pro volný čas, která by byla dostupná a atraktivní i dětem z méně podnětného nebo sociálně slabšího rodinného prostředí a též jedincům s průměrnými, či dokonce podprůměrnými schopnostmi.*¹⁵

Pávková uvádí, že posluchači pedagogické fakulty UK (obor pedagogika volného času a vychovatelství) prováděli v rámci svých prací průzkumy využívání volného času dětí. V nich přinášeli opakovaně tato zjištění:

- Jako příčiny výraznějších poruch chování u dětí se nejčastěji objevují špatná úroveň rodinné výchovy a chudé využívání volného času.
- Nejčastěji jsou mezi vlivy podílející se na formování zájmů dětí uváděni jejich vrstevníci, dále rodiče, zřídka učitelé a téměř vůbec ne vychovatelé. (Pávková, 2002)

■ Funkce výchovy mimo vyučování

Stejně jako např. rodina má i výchova mimo vyučování a volný čas své funkce, na které je třeba brát ohled a dbát na jejich plnění. Jedná se o specifickou oblast výchovného působení a jednotlivé organizace či instituce plní tyto funkce dle svých možností, charakteru a dalo by se říct i podle svého svědomí. Pávková ve své knize (Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času, 2002) uvádí popis těchto funkcí takto:

Výchovně-vzdělávací funkce

Jednotlivé instituce se podle svých možností podílejí na rozvíjení schopností dětí a mládeže, na kultivaci a uspokojování potřeb a zájmů a v neposlední řadě na formování žádoucích postojů a morálních vlastností. Děti se vhodnými činnostmi motivují mj. ke společensky žádoucímu využívání volného času.

Zdravotní funkce

K fyzickému zdraví přispívá hlavně podněcování k vydatnému pohybu na čerstvém vzduchu, pohyb a sportovní činnosti ve volném čase kompenzují dlouhé sezení při vyučování a jsou nezbytné pro zdravý vývoj dětí. K neméně důležitému duševnímu zdraví přispívá pobyt v příjemném prostředí, mezi oblíbenými lidmi, i to, že zde děti mají možnost prožívat radost a uspokojení z činností, které je baví.

¹⁵ Pávková, J. Et al.: Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6. Str. 15, 16.

Sociální funkce

Zařízení mají příležitost v době mimo vyučování vyrovnat rozdíly mezi odlišnými materiálními i psychologickými podmínkami v rodinách. Součástí této funkce je i nácvik komunikativních dovedností, rozvoj sociálních kompetencí a také seznamování s pravidly společenského chování.

Preventivní a rozvojové zaměření výchovy

Prevence sociálněpatologických jevů u dětí a mládeže je směřována na drogové závislosti, kriminalitu a delikvenci, virtuální a patologické hráčství, záškoláctví, šikanování, vandalismus a další formy násilného chování a na xenofobii a rasismus. To jsou hlavní oblasti prevence. Ta je chápána ve třech rovinách: primární, sekundární a terciární. Je důležité pochopit, že dítě nebo mladý člověk, který nebere drogy nebo nevykrádá auta, ještě není osobností. Dalo by se to přirovnat i dalším případům u dospělých (práce, manželství). Pravdou je, že úspěšné programy jsou ty, které nevycházejí od „problémů“, ale od „možností“ a od potenciálu dítěte či mladého člověka. Z tohoto důvodu je tedy třeba kombinovat preventivní funkci výchovného působení s rozvojovou funkcí do uceleného systému péče o děti a mládež.

■ Volný čas při pobytu ve středisku

I když zjišťování nebo zajišťování volnočasových aktivit není hlavní náplní středisek, má tato oblast v jejich činnosti své nezastupitelné místo. Pěstování zájmů, zálib či provozování dalších volnočasových aktivit je zdrojem poučení, zážitků, rozmanitých podnětů a kladných emocí. Důležitý úkol plní také tím, že je prostředkem pro sociální učení jedince, jeho emocionální vývoj a utváření hodnotového systému. Proto má výchova k prožívání a kvalitnímu využívání volného času důležitou funkci v prevenci poruch chování.

*Sledování a v mnoha případech i organizování volného času klientů plní v činnosti středisek funkci jak diagnostickou, tak terapeutickou. Při organizování aktivit ve volném čase lze nejenom sledovat a poznávat chování klientů, ale také toto chování usměrňovat a účinně ovlivňovat.*¹⁶

Specifikem volného času při pobytu ve SVP je fakt, že děti jsou stále pod dohledem vychovatele a kromě osobního volna se ve většině případů věnují tomu, co pro ně vychovatel připraví. Nevybírají si tedy volně, co by chtěly dělat. Mohou se však samozřejmě s vychovatelem dohodnout.

¹⁶ VOCILKA, M.: *Náplň středisek výchovné péče pro děti a mládež*. Praha: Tech-Market, 1996. 105 s. ISBN 80-902134-5-6

Z denních režimů dne středisek můžeme zjistit, že čas klientů je zde rozdělen do několika opakujících se částí:

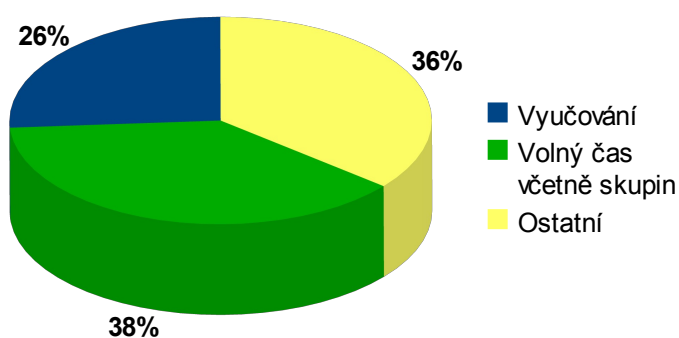
Vyučování

Povinné skupinové činnosti (komunity, povídací skupiny apod.)

Volný čas s vychovatelem či osobní volno

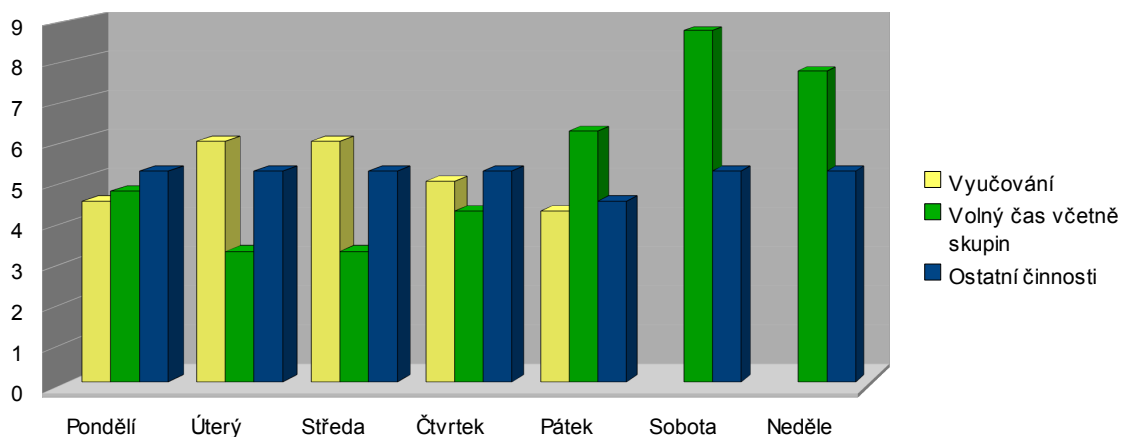
Ostatní činnosti jako je úklid, čas na jídlo, hygiena apod.

Klienti pobytového oddělení SVP mají od budíčku do večerky v týdnu celkem 100 hodin takto organizovaného času. Procentuálně je čas rozdělen takto:

Graf 1: Procentuální rozvržení času

V jednotlivých dnech v týdnu se samozřejmě časové rozmezí činností liší (údaje jsou v hodinách):

Graf 2: Časové rozvržení v jednotlivých dnech v týdnu

Činnost s vychovatelem probíhá nejčastěji formou výletů a různých akcí. Středisko A uvádí nejčastěji tyto volnočasové aktivity:

- výlety do okolí města
- návštěvy kulturních zařízení – divadla, muzea, galerie
- sportovní akce
- přednášky, besedy
- rozvoj výtvarných aktivit
- rozvoj alternativní aktivní hudebnosti – Orffovy hudební nástroje
- hokejová utkání
- bowling
- zoologická zahrada
- vazební věznice
- kino

Středisko B uvádí aktivity tohoto typu:

- divadelní představení,
- návštěvy kina
- bazén
- hokejová utkání
- celodenní výlety
- keramický kroužek
- arteterapeutická skupina. (Výroční zprávy středisek A a B)

Volba volnočasových aktivit pro klienty středisek

„Žádná zájmová činnost by proto neměla zůstat bez výsledku, bez úspěchu. Úspěch se stává morální podporou a povzbuzuje k překonávání obtíží. Vždyť úspěšnost je podmínkou zdravého vývoje osobnosti“¹⁷

Děti s různými vadami a poruchami chování často překračují hranice vztahů a normy chování. Setkáváme se u nich s nadměrnou aktivitou ale i s nejistými, silně utlumenými projevy. Je vždy otázkou, do jaké míry je dítě schopno takového chování a reakce vědomě kontrolovat a ovládat. Velice často se jedná právě o příznak určité poruchy a některé děti se pro své reakce samy dost trápí a obviňují. I přesto, nebo právě proto, jejich společenská jistota pak znovu vyústí do zbrklosti či do krajní zdrženlivosti. (Šimanovský, 2008) *Hry s nabídkou prostoru pro autentické jednání je zpočátku mohou zneklidnit. Když si na ně zvyknou, znamenají pro ně vzrušující a vzácnou příležitost být v souladu sami se sebou a korigovat v přátelské atmosféře nežádoucí prvky ve svém chování.*¹⁸

Z předchozí podkapitoly vyplývá jeden důležitý fakt. Aktivita ve volném čase klientů jsou pestré, avšak ve většině případů nejsou zcela zaměřené na potíže, se kterými klienti do středisek přicházejí.

Nejběžnější a nejjednodušší možností je získávání informací o konkrétních zájmech a způsobech využívání volného času klientů. To je možné provádět v průběhu klasické anamnézy nebo i při vstupním pohovoru. Velmi důležité je i zjišťování důvodů nevhodných způsobů trávení volného času. Příčin může být mnoho - špatný výchovný styl rodiny, nedostatečná nabídka v daném místě, výběr nevhodných přátel či neinformovanost klienta a jeho rodiny o konkrétních možnostech využívání volného času, finanční důvody, morální volní vlastnosti klienta a jiné nepříznivé okolnosti.

Dále může být obrácena pozornost ke změně či úpravě zvyklostí samotným klientem. Klient by si měl podle své úvahy vybrat vhodnou náplň volného času a následně o svých krocích informovat příslušného pracovníka střediska. Ten mu může poskytnout další potřebné rady. Pokud toho ovšem klient není schopen, mohou být samozřejmě příslušné návrhy a možnosti dány přímo střediskem.

Většina zařízení zvažuje nebo již organizuje své vlastní, většinou nárazové, zájmové aktivity. Náplň a skladba těchto aktivit by měla vycházet z konkrétních potřeb jednotlivých klientů. Právě

17 Pávková, J. Et al.: *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6. Str. 54

18 ŠIMANOVSKÝ, Z.: *Hry pro zvládání agresivity a neklidu*. Vydání 2. Praha: Portál, 2008. 176 s. ISBN 978-80-7367-426-7. Str. 27

zde se bude velmi často vyskytovat spolupráce s jinými organizacemi a institucemi. I přesto, že svěřenci jednotlivých středisek projevují horší přizpůsobivost a častější selhávání v sociálních kontaktech, jejich integraci s běžnou tzv. neproblémovou populací lze doporučit.

Nejčastějším způsobem práce je však využití organizace a náplně volného času klientů jako podpůrné léčebné metody. Tady lze provádět např. řízené pozorování spontánního chování klientů při konkrétních činnostech či sociálních situacích. Další možností je záměrné působení na klienty přímo při jejich zájmových a volnočasových aktivitách a to pomocí psychoterapeutických metod a technik nebo vytvářením různých krátkodobých projektů a akcí.

K dalším neméně podstatným možnostem působení patří též ovlivňování rodin klientů. To probíhá prostřednictvím programů pro rodiče s dětmi. V ideálním případě by mělo docházet jak ke sledování změn postojů klientů k trávení volného času v průběhu střediska, tak i v rámci postpenitenciární péče. (Vocilka, 1996)

Stejně jako při běžném pedagogickém procesu je i pro realizaci a organizaci volného času důležité mít na vědomí zásady, které celému procesu velice pomohou k dosažení lepších výsledků a následně pomáhají vyloučit možné komplikace. Pracuje-li se s problémovou mládeží, mělo by se tím víc dbát na tyto zásady:

- Zásada soustavnosti, cílevědomosti

Jednotlivé výchovné složky výchovného působení se mají doplňovat a utvářet celek složený z dílčích kroků. Z nich by měl být patrný vytyčený a formulovaný cíl. Děti by měly vědět, že se nejedná jen o „pouhé hraní“, ale že aktivity mají svůj význam.

- Zásada přiměřenosti

Výběr aktivit by měl zohledňovat okolnosti týkající se dětí. Jedná se o jejich věk, fyzickou i mentální úroveň a v neposlední řadě jejich momentální stav. Dále by se měl brát ohled na psychohygienu a kontext předchozích aktivit.

- Zásada vyzdvihování kladných rysů osobnosti

Jednou z nejdůležitějších prostředků k motivaci účastníků je pochvala. Uznání a ocenění zvyšují sebevědomí a velice povzbuzují k další činnosti.

- Pravidlo dobrovolnosti

Pedagog by měl vytvořit podmínky tak, aby děti nabízený program přijímaly dobrovolně. Zde se předpokládá znalost zohledňování potřeb a přání dětí a schopnost účinné motivace. (Pávková, 2002)

Pedagog volného času jako pracovník SVP

Pedagog volného času získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na pedagogiku volného času nebo sociální pedagogiku,*
- b) vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 12 s výjimkou § 11,*
- c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na pedagogiku volného času nebo vychovatelství nebo sociální pedagogiku,*
- d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku volného času nebo sociální pedagogiku nebo vychovatelství, nebo studiem pedagogiky,*
- e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na pedagogiku volného času nebo vychovatelství, nebo*
- f) středním vzděláním s maturitní zkouškou a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeným na pedagogiku volného času nebo vychovatelství, nebo studiem pedagogiky.¹⁹*

■ **Funkce vychovatele**

Vychovatel je rádce, instruktor a inspirátor činností, kterých využívá k navození procesu učení. Svým výchovným působením by měl vézt děti k tomu, aby využívaly volný čas hodnotným způsobem. Ovlivňuje tak jejich potřeby a zájmy a zároveň je tím kultivuje. Rozvíjí specifické schopnosti dětí a nadání a upevňuje tak žádoucí charakterové vlastnosti. Jelikož pracuje s dětmi ve volném čase, neměly by být jejich vztahy pouze formální. Jeho autorita vyplývá z jeho odborných znalostí i metodických schopností a v neposlední řadě z jeho lásky k dětem. (Pávková, 2002)

¹⁹ Platné znění zákona o pedagogických pracovnících k 1. lednu 2010

(1) Vychovatel získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na vychovatelství nebo sociální pedagogiku,
- b) vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 12 s výjimkou § 11,
- c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku,
- d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeným na vychovatelství nebo sociální pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,
- e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů, nebo
- f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeným na vychovatelství.

(2) Vychovatel, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském

výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku pro vychovatele, nebo
- b) vzděláním stanoveným pro vychovatele podle odstavce 1 a studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou, a zaměřeném na speciální pedagogiku.

■ Vztah mezi vychovatelem a mladým člověkem

„Právě tak, jako nemůžeme plně porozumět chování dítěte, aniž bychom vzali v úvahu chování pedagoga, nemůžeme porozumět chování pedagoga, aniž bychom vzali v úvahu chování dítěte“²⁰

Výchovné působení se projeví tím, že mladého člověka postupně přivádíme k poznání a následně i k přijetí určitých hodnot, o něž vychovateli ve výchově jde. O těchto hodnotách však nestačí jen mluvit, ale důležité je, aby je vychovávaný viděl v praxi, vycítil a zažil.

Schéma výchovy prostřednictvím vztahu

Setkání → zaujetí osobností vychovatele → navázání vztahu, v němž mladý člověk poznává hodnoty reprezentované vychovatelem → přijímá je, žije podle nich → nakonec je schopen předávat tyto hodnoty dále. (Pávková, 2002)

Vychovatel, jež má k dětem kladný vztah, může doplnit působení nefunkční rodiny tam, kde je její funkce omezena. K tomu však nestačí dobré srdce či vůle, ale je zde nutná určitá profesionalita. Není jasnějším výrazem zájmu dospělého o dítě, než ochota pravidelně a předvídatelným způsobem si najít pro dítě čas. Vychovatel se může stát vzorem pro mladého jedince a to právě v dospívání dětí a jejich odpoutávání se od rodiny a hledání nových vzorů.

Objevují se tvrzení některých sociologů, že mladá generace si v dané kultuře a společnosti vytváří specifickou subkulturu. Ta je zaměřena proti dospělým, tedy tzv. antikultura. Ianni (1992) ale na základě svých výzkumů tvrdí, že mladí lidé sice v hodně oblastech dají na názor svých vrstevníků, avšak v otázkách spojených s převzetím dospělé role, jako je například volba povolání, hledají stále radu a vzor u svých rodičů a vychovatelů. Dobrý a citlivý vychovatel dokáže i u méně úspěšného a problémového dítěte najít příležitost k pochvale.

Pro to, aby byl vztah mezi vychovatelem a mladým jedincem funkční a přínosný pro oba, je důležité jasně vymezit hranice a pravidla. Je nezbytné mít na vědomí, že profese pedagoga vyžaduje velké nároky na schopnost jednat s lidmi, být příkladem a ovládat své emoce. Vychovatel je dětem přínosný v případě, že je pro ně zdrojem kladných citů, pocitu bezpečí a jistoty. Zde je nutné upozornit na riziko tzv. syndromu vyhoření, který je krajním případem situace, kdy se pedagog pouze rozdává a výsledkem je únava a citové vyčerpání. Tomuto se dá předcházet pečováním o vztahy s blízkými. (Pávková, 2002)

Stejně jako pro učitele platí i pro vychovatele, že by měli být sami citově zralí. To ve zkratce znamená několik skutečností – nenechat se vtáhnout do sporů a hašteření s dětmi, nenechat

20 FONTANA, D.: *Psychologie ve školní praxi: Příručka pro učitele*. Vydání 2. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-626-8. Str. 363.

se vyvézt z míry chováním dětí a to ani tehdy, pokud se zdá, že je k tomu patřičný důvod. Pokud totiž pedagog dá najevo své rozhořčení či vyvedení z míry, jen tím situaci zhorší a děti se škodolibostí konflikt zvětšují. Je tedy důležité umět se s problémy vyrovnat klidně a objektivně. (Fontana, 2003)

V neposlední řadě je potřeba si uvědomit, že by měl mít vychovatel s dětmi vřelý ale přesto profesionální vztah. Připoutání si dítěte k sobě může způsobit oběma komplikace. Každý vychovatel by měl mít na mysli, že co nemůže dát všem dětem, nedá žádnému. (Pávková, 2002)

■ Personální zabezpečení činnosti středisek

Pracovníci ve středisku

- 1) Pedagogickým pracovníkem zařízení nebo střediska se rozumí zaměstnanec, který vykonává vyučovací, výchovnou, pedagogicko-psychologickou činnost nebo speciálně pedagogickou činnost. Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo má odbornou a pedagogickou způsobilost (viz Vyhláška č. 139/1997 SB.) a nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin. Bezúhonnost se prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů ne starším než 3 měsíce, který musí být zařízení nebo středisku předložen před vznikem pracovněprávního vztahu.*
- 2) U každého pedagogického pracovníka musí být před vznikem pracovněprávního vztahu zjištěna psychická způsobilost psychologickým vyšetřením. Způsob provádění psychologického vyšetření stanoví ministerstvo vyhláškou.*
- 3) Pedagogičtí pracovníci vzdělávají a vychovávají děti v souladu s cíli výchovy a vzdělávání stanovenými tímto zákonem a dalšími předpisy.²¹*

Vzhledem k zabezpečení základních činností středisek jsou nezbytná tato profesionální obsazení:

- vedoucí střediska
- psycholog
- speciální pedagog – etoped
- sociální pracovník

Počet pracovníků a jejich odborné zaměření určuje charakter střediska, počet klientů, lokalita a také závažnost jejich krizové situace. Vzhledem k neustále rostoucímu počtu vznikajících středisek se nedaří zabezpečit všechny požadované profese. V mnoha případech se tak daří prostřednictvím externích pracovníků. I přesto, že ve většině středisek pracují vysokoškolsky

²¹ Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních 109/2002

vzdělání odborníci, vedoucí pracovišť uvádějí, že nejdůležitějším faktorem kvality jejich práce je příprava pracovníků v oblasti psychoterapeutického výcviku. Další uváděná obsazení: učitel, odborný vychovatel, pomocný vychovatel, výchovný pracovník – terapeut. (Vocilka, 1996)

Pracovní náplň odborného vychovatele:

- 1. provádí vstupní pohovory*
- 2. zabezpečuje výchovnou činnost ve skupině svěřenců umístěných ve středisku*
- 3. zpracovává průběžné hodnocení svěřenců*
- 4. podílí se na práci s rodinou*
- 5. podílí se na přípravě jednorázových a dlouhodobějších akcí (jednodenní akce, event. víkendy)*
- 6. vykonává své povinnosti na základě rozpisu služeb chodu střediska*
- 7. udržuje kontakty se sociálním prostředím svých klientů*
- 8. spolupracuje se zúčastněnými institucemi*
- 9. účastní se porad, seminářů, školení a pracuje na svém dalším profesním růstu (rozšiřování vzdělání v rámci psychoterapie)*
- 10. systematicky doplňuje informace o svěřenci a vede si svou dokumentaci; provádí běžné administrativní práce související s jeho činností*
- 11. organizuje dovoz, přípravu a výdej stravy*
- 12. zodpovídá za úpravu a čistotu přidělených prostor a místností, včetně inventáře*
- 13. v případě útěků svěřenců, oznamuje tuto skutečnost neprodleně rodičům nebo jiným zákonným zástupcům*
- 14. před nástupem a odchodem z práce přebírá a předává službu*
- 15. pravidelně každodenně organizuje určitý druh psychoterapie, např. večerní kruh svěřenců a každého klienta hodnotí individuálně*
- 16. účastní se pravidelných komunikativních setkání svěřenců v rámci skupinové terapie*
- 17. zpracovává a předkládá vedení střediska návrhy na materiální vybavení pracoviště*
- 18. zodpovídá za plnění a dodržování vnitřního řádu střediska²²*

22 VOCILKA, M.: *Náplň středisek výchovné péče pro děti a mládež*. Praha: Tech-Market, 1996. 105 s. ISBN 80-902134-5-6. Str. 30-31.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Popis zkoumaných středisek výchovné péče

Středisko A

Středisko výchovné péče A od 1. 9. 2000 součástí dětského diagnostického ústavu. Je zde poskytována ambulantní, internátní a všestranně preventivní výchovná péče a psychologická pomoc dětem a mládeži s rizikem či projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a též dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti.

Klienti a jejich zákonní zástupci se na středisko obracejí především z těchto důvodů:

- potíže ve škole (nerespektování autority učitele, záškoláctví, záměrné ubližování ze strany spolužáků),
- potíže v rodině,
- osobní a psychické problémy,
- počínající gamblerství či experimentování s drogou (včetně alkoholu a nikotinu),
- projevy asociálního chování (např. drobné krádeže) apod.

Středisko sídlí v samostatné budově, je nájemcem části budovy, která je majetkem města. Prostory střediska jsou rozděleny do dvou poschodí. V prvním je kancelář pro pracovníky ambulantní části, třída, velká klubovna, menší místnost na konzultace, sociální zařízení. Ve druhém poschodí sídlí psycholožka a největší část patra patří internátní části zařízení.

Ubytování v rámci internátního oddělení je zajištěno v jednom dvoulůžkovém a ve dvou třílůžkových pokojích. Je zde k dispozici kuchyňka, jídelna, relaxační místnost, prádelna s žehlírnou, malá komunitní místnost pro terapeutické a volnočasové aktivity a třída. K budově patří i zahrada s ohništěm, menším hřištěm se sítí a basketbalovým košem, trampolínou a terasou s vchodem do třídy.

Pobyt je dobrovolný a je tedy možný pouze se souhlasem klienta. Pobytu předchází tři ambulantní konzultace ve středisku a dalším předpokladem je vypracovaný individuální výchovný plán.

Ve středisku se v minulosti velmi osvědčil tzv. průvodcovský systém. Znamená to, že každé dítě, které do střediska přichází na pobyt, získává svého individuálního průvodce. S ním se seznamuje už během prvního úvodního rozhovoru před pobytem. Tento průvodce je jeden ze dvojice psycholog – etoped. Seznamuje dítě s chodem zařízení a provází ho celým pobytem.

Zřizovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Karmelitská 7, 118 12 Praha 1

Právní forma: Příspěvková organizace (Výroční zpráva střediska výchovné péče A, 2010)

Středisko B

Zařízení poskytuje již devátým rokem služby ambulantní i internátní formou osmitýdenních diagnostických pobytů. Toto středisko funguje už 12 let a z rozhodnutí MŠMT je jedenáctým rokem součástí dětského diagnostického ústavu. Středisko má dvě ambulantní oddělení a jedno internátní, z nichž jedno z ambulantních oddělení je v jiném městě nedaleko.

Mezi důvody příchodu klientů do tohoto zařízení patří:

- školní problémy
- rodinné problémy
- kriminální činnost
- osobní a psychické problémy
- jiné důvody

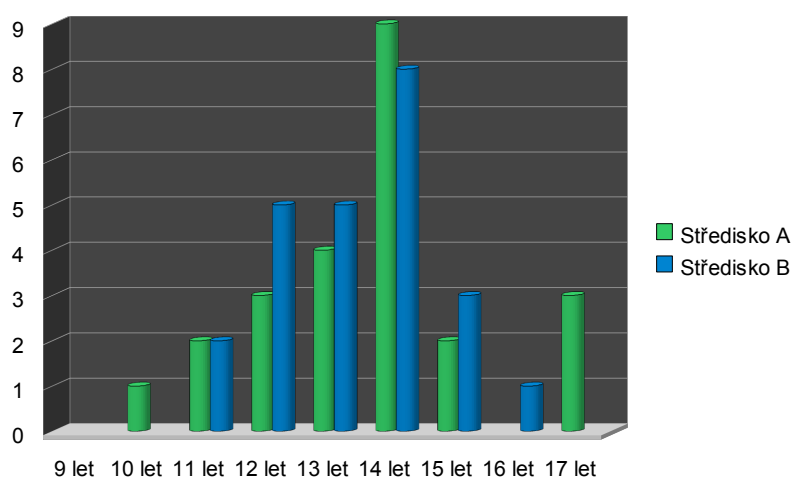
V rámci ambulantního oddělení jsou realizovány i preventivní programy – protidrogová prevence, prevence kriminality, zneužívání návykových látek, sebepoznávání, schopnosti komunikace a problematika mezilidských vztahů. Tyto programy probíhají na základních školách nebo přímo ve středisku.

Internátní oddělení zde funguje devátým rokem a klienti tu projdou komplexní péčí obsahující kromě individuální péče a vzdělávání i diagnostiku a práci s klientem ve skupině. Internátním pobytem prošlo i několik dětí, kterým určil resocializační program soud. V rámci odpoledních aktivit navštěvují děti divadelní představení, kino, chodí na dostihy, do aquadromu či fandit na hokejová utkání. Pravidelně pracují v keramickém kroužku a zúčastňují se arteterapeutické skupiny.

Budova střediska se nachází v centru města. Má dvě poschodí, přičemž v prvním je internátní i ambulantní oddělení a ve druhém místnost na cvičení a třída, ve které probíhá vyučování. Na ambulantním oddělení jsou tři pokoje pro klienty, sociální zařízení, komunitní místnost s televizí, úklidová místnost, relaxační pokoj, posilovna, jídelna a kancelář pro vychovatele. Kromě internátních pobytů během školního roku pořádá středisko i pobyt letní, o který je veliký zájem. (Výroční zpráva střediska výchovné péče B, 2010)

3.2 Rozbor dotazníků pro klienty internátního oddělení zkoumaných středisek

Základním bodem mé praktické části je výzkum zaměřený na volný čas klientů středisek výchovné péče, kteří absolvovali pobyt na internátním oddělení. Pro tento výzkum jsem si vybrala dvě střediska výchovné péče s odlišnými podmínkami pro své klienty. Středisko A sídlí ve větším městě s mnoha příležitostmi, oproti tomu středisko B je z města menšího, které nemá příliš ideální situaci v oblasti sociálně patologických jevů. Úkolem je zjistit jak děti, klienti středisek, vnímají svůj volný čas a to jak před pobytem, během pobytu tak i po pobytu ve středisku výchovné péče. Celkem jsem oslovila 48 respondentů, z každého střediska 24.

Graf 3: Zastoupení jednotlivých věkových kategorií respondentů

Prostřednictvím těchto dotazníků bych chtěla potvrdit, popř. vyvrátit tato tvrzení:

1. Klienti před nástupem do SVP trávili svůj volný čas převážně aktivitami, které jim rodiče neschvalovali. Většinou šlo jen o zaplnění času po škole a děti se při nich neměly možnost něco nového naučit, vyzkoušet a získat nové dovednosti. (Minimálně 60% dotazovaných v dotazníku uvede, že jim jejich aktivity před nástupem rodiče neschvalovali a během těchto činností neměli možnost se něco nového naučit, dozvědět, vyzkoušet si nové věci.)
2. Volnočasové aktivity ve střediscích výchovné péče splňují svůj účel v tom, že děti zabaví a odpočinou si při nich. (Více jak 70% dětí uvede v dotazníku, že aktivity ve volném čase při pobytu ve středisku je baví a odpočinou si při nich od povinností.)
3. Tyto činnosti však nemají hlavní vliv na změnu jejich chování a způsobu trávení volného času. (Nejméně 50% respondentů uvede v dotazníku, že na způsobu trávení

volného času před pobytem nechtějí po návratu domů nic měnit a chtějí svůj volný čas trávit tak, jako před osmitýdenním pobytem v SVP.)

4. Obě střediska budou mít podobné výsledky, přesto že fungují v odlišných podmínkách a jejich klientela, vzhledem k charakteristice místa, se od sebe velmi liší.

Dotazník je rozdělený na tři části – před nástupem do SVP na pobyt, během tohoto pobytu a po něm. Každá část obsahuje 4 společné otázky a body doplňující. Předkládám podrobný rozbor dotazníků a po něm následuje popis výsledků, který jsem zaměřila na hlavní skutečnosti vyplývající z výsledků a na výše uvedená čtyři tvrzení.

Rozbor dotazníků

A) Před nástupem

1. Kolik jsi měl zhruba volného času denně?

Respondenti	1-3 hodiny	4-5 hodin	Celé odpoledne po příchodu ze školy	Neměl jsem žádný volný čas, měl jsem stále nějaké povinnosti
Středisko A	5	7	13	0
Středisko B	2	9	12	0
Všichni	7	16	25	0

Tabulka 4: Odpovědi na otázku č. 1 v části A - Před nástupem

2. Když jsem měl čas pro sebe

Respondenti	Trávil jsem ho většinou		Byl jsem skoro vždy	
Středisko A	Doma	Venku	Sám	S někým
	2	20	0	22
Středisko B	Doma	Venku	Sám	S někým
	6	18	9	15
Všichni	Doma	Venku	Sám	S někým
	8	38	9	37

Tabulka 5: Odpovědi na otázku č. 2 v části A - Před nástupem

3. Byl můj volný čas v týdnu jiný než o víkendu?

Respondenti	Ne, ničím se nelišil	Ano, lišil se tím, že...
Středisko A	6	18
		<i>* jsem byla ve škole a měla jsem méně času na volný čas</i> <i>* sem měl víc času</i> <i>* sem byl furt na pc</i> <i>* v tom že sem měl školu a míň volného času</i> <i>* o víkendu bylo víc času</i> <i>* jsem odpoledne byla víc s kámošema venku, protože maminka měla odpolední a já jsem měla víc času ale o víkendu jsem byla doma</i> <i>* chodím ven do 1 hodiny</i> <i>* jsem o víkendu skoro čas neměl protože jsem pracoval a když jsem ho měl tak jsem byl 1-2 hod na pc</i> <i>* buď sem bil v pryč, nebo přijel kámoš z intru²³</i>
Středisko B	17	7
		<i>* sem byl u babičky</i> <i>* jezdíme pryč</i>
Všichni	23	25

Tabulka 6: Odpovědi na otázku č. 3 v části A - Před nástupem

²³ Počet rozvíjejících odpovědí je menší než počet respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli ano. Je to tím, že menšina, někdy i většina dětí bohužel nemá chuť se rozepisovat.

4. Vyplň tabulku:

Než jsem nastoupil do SVP:

Středisko A			Středisko B		
Aktivity ve volném čase mě bavily			Aktivity ve volném čase mě bavily		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
20	4	0	24	0	0
Svůj volný čas jsem měl naplánovaný dopředu			Svůj volný čas jsem měl naplánovaný dopředu		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
2	8	14	12	9	3
Ve volném čase jsem si odpočinul			Ve volném čase jsem si odpočinul		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
11	13	0	9	9	6
Volný čas jsem věnoval činnostem, které mi rodiče schvalují			Volný čas jsem věnoval činnostem, které mi rodiče schvalují		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
2	10	12	6	15	3
Během těchto činností jsem se i něco nového naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci			Během těchto činností jsem se i něco nového naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
16	4	4	15	6	3
Všichni respondenti					
Aktivity ve volném čase mě bavily			Aktivity ve volném čase mě bavily		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
44		4			0
Svůj volný čas jsem měl naplánovaný dopředu			Svůj volný čas jsem měl naplánovaný dopředu		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
14		17			17
Ve volném čase jsem si odpočinul			Ve volném čase jsem si odpočinul		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
20		22			6
Volný čas jsem věnoval činnostem, které mi rodiče schvalují			Volný čas jsem věnoval činnostem, které mi rodiče schvalují		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
8		25			15
Během těchto činností jsem se i něco nového naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci			Během těchto činností jsem se i něco nového naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
31		10			7

Tabulka 7: Odpovědi na bod č. 4 v části A - Před nástupem

5. Vyhovovalo ti, jak jsi trávil svůj volný čas?

Respondenti	Ano, to co jsem dělal mě bavilo a až se vrátím domů, chtěl bych tak pokračovat.	Ne, něco bych změnil a po ukončení pobytu ve SVP se o to budu snažit.	Ne, nevyhovoval. Chtěl bych svůj volný čas a aktivity v něm úplně změnit.
Středisko A	14	10	0
		Změnil bych: * <i>chování, že nebudu lhát, chování k dospělým</i> * <i>chování a "bruteito"</i> * <i>chodit včas domu a trávit méně času venku s kámošema</i> * <i>zaměřit se na školu, méně chodit ven</i> * <i>být víc s mamkou</i>	
Středisko B	15	9	0
		* <i>chci změnit moje chování, abych se začala doma učit</i> * <i>průsery</i> * <i>lidí, se kterými ho trávím</i>	
Všichni	29	19	0

Tabulka 8: Odpovědi na otázku č. 5 v části A - Před pobytem

B) Ve středisku

1. Kolik tu mám zhruba volného času denně?

Respondenti	1-3 hodiny	4-5 hodin	Celé odpoledne po příchodu ze školy	Žádný volný čas nemám, mám stále nějaké povinnosti
Středisko A	20	0	2	2
Středisko B	15	6	3	0
Všichni	35	6	5	2

Tabulka 9: Odpovědi na otázku č. 1 v části B - Během pobytu

2. Když mám čas pro sebe

Respondenti	Trávím ho většinou		Jsem skoro vždy	
	Ve středisku	Venku	Sám	S někým
Středisko A	19	5	8	16
Středisko B	24	0	0	24
Všichni	43	5	8	40

Tabulka 10: Odpovědi na otázku 2 v části B - Během pobytu

3. Je můj volný čas ve středisku jiný v týdnu než o víkendu?

Respondenti	Ne, ničím se neliší	Ano, liší se tím, že...
A	7	17
		<ul style="list-style-type: none"> * jsem ve škole a mám méně času na volný čas * mám více volného času * o víkendu není příprava a je delší program * když jsem doma tak si dělám, co chci a také že doma se neřídím podle plánu jak je v SVP * ve všem * většinou s někým hrajeme např. šachy * méně volná více práce * nejsem se svými kamarády
B	9	15
		<ul style="list-style-type: none"> * když mám dobrý hodnocení můžu domů * nejsem tak často na počítači * je méně volného času 2x
Všichni	16	32

Tabulka 11: Odpovědi na otázku č. 3 v části B - Během pobytu

4. Vyplň tabulku

Během pobytu ve SVP:

Středisko A		
Mě aktivity ve volném čase baví		
Ano	Jen někdy	Ne
12	10	2
Mám svůj volný čas naplánovaný dopředu		
Ano	Jen někdy	Ne
2	4	18
Si ve volném čase odpočinu od povinností		
Ano	Jen někdy	Ne
24	0	0
Věnuji volný čas činnostem, které mi rodiče schvalují		
Ano	Jen někdy	Ne
10	9	5
Se i během těchto činností něco nového naučím, dozvím, vyzkouším si nové věci		
Ano	Jen někdy	Ne
16	6	2

Středisko B		
Mě aktivity ve volném čase baví		
Ano	Jen někdy	Ne
18	4	2
Mám svůj volný čas naplánovaný dopředu		
Ano	Jen někdy	Ne
9	9	6
Si ve volném čase odpočinu od povinností		
Ano	Jen někdy	Ne
18	9	3
Věnuji volný čas činnostem, které mi rodiče schvalují		
Ano	Jen někdy	Ne
21	0	3
Se i během těchto činností něco nového naučím, dozvím, vyzkouším si nové věci		
Ano	Jen někdy	Ne
16	6	2

Všichni respondenti		
Mě aktivity ve volném čase baví		
Ano	Jen někdy	Ne
30	14	4
Mám svůj volný čas naplánovaný dopředu		
Ano	Jen někdy	Ne
11	13	24
Si ve volném čase odpočinu od povinností		
Ano	Jen někdy	Ne
42	9	3
Věnuji volný čas činnostem, které mi rodiče schvalují		
Ano	Jen někdy	Ne
31	9	8
Se i během těchto činností něco nového naučím, dozvím, vyzkouším si nové věci		
Ano	Jen někdy	Ne
32	12	4

Tabulka 12: Odpovědi na bod č. 4 v části B – Během pobytu

Doplňující otázky:

1) Které z aktivit ve volném čase se ti ve středisku líbí, líbily nejvíc?

Tabulka 13: Odpovědi na 1. doplňující otázku v části B - Během pobytu

Středisko A	Středisko B
Ping pong – 10	Šipky – 6
Karetní hry – 6	Basketbal – 5
Společenské hry – 6	Fotbal – 3
Osobní volno – 4	Kulečnick – 3
Návštěva aquaparku - 2	Televize – 2
Posilování – 1	Aktivita v dílně – 1
Bobování – 1	Šachy – 1
Florbal – 1	Hry – 1
Volejbal – 1	Stolní fotbal – 1
Chodit ven – 1	Malování – 1
Filmy – 1	Žádné – 1

2) Chtěl bys na programu volnočasových aktivit ve středisku něco změnit? Jestli ano, co?

Tabulka 14: Odpovědi na 2. doplňující otázku v části B - Během pobytu

Středisko A	Středisko B
Nic – 12	Nic – 15
Více ping pongu – 4	Více volného času – 2
Více volného času – 3	Neuvedeno – 7
Chodit více ven – 1	
Neuvedeno – 4	

3) Chtěl bys jít na návštěvu do domu dětí mládeže nebo do základní umělecké školy, kde by sis mohl vyzkoušet vše, co zařízení nabízejí?

Tabulka 15: Odpovědi na 3. doplňující otázku v části B - Během pobytu

Respondenti	Ano, chtěl bych po pobytu do podobného zařízení docházet a věnovat se nějakému z nabídnutých kroužků	Možná, nevím, co takový zařízení nabízejí	Ne
Středisko 1	6	4	14
Středisko B	9	9	6
Všichni respondenti	15	13	20

C) Po pobytu

1. Kolik bych chtěl mít zhruba volného času denně?

Tabulka 16: Odpovědi na otázku 1. v části C - Po pobytu

Respondenti	1-3 hodiny	4-5 hodin	Celé odpoledne po příchodu ze školy
Středisko A	4	14	6
Středisko B	9	12	3
Všichni	15	26	9

2. Kdybych měl čas pro sebe

Tabulka 17: Odpovědi na otázku 2. v části C - Po pobytu

Respondenti	Chtěl bych ho trávit většinou		Chtěl bych být většinou	
	Doma	Venku	Sám	S někým
Středisko A	2	22	2	22
Středisko B	6	18	6	18
Všichni	8	40	8	40

3. Vyplň tabulku

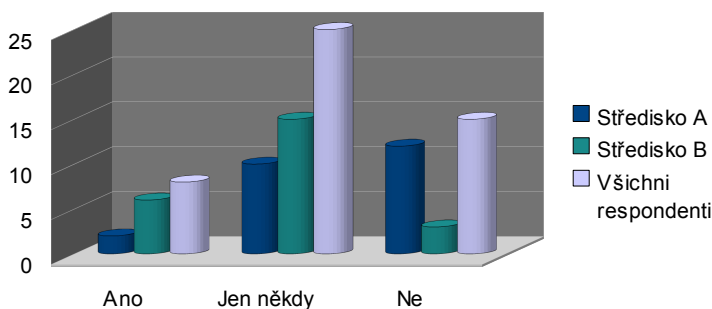
Tabulka 18: Doplnění věty "Svůj volný čas bych trávil tak, aby..."

Středisko A			Středisko B		
Mě aktivity ve volném čase bavily			Mě aktivity ve volném čase bavily		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
22	0	2	21	0	3
Aby můj volný čas byl naplánovaný dopředu			Aby můj volný čas byl naplánovaný dopředu		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
6	10	8	12	6	6
Pro mě byl volný čas i odpočinkem od povinností			Pro mě byl volný čas i odpočinkem od povinností		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
18	4	2	18	3	3
Mi činnosti, které budu dělat, rodiče schvalovali			Mi činnosti, které budu dělat, rodiče schvalovali		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
8	12	4	18	3	3
Se při volnočasových aktivitách, něco nového jsem se naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci			Se při volnočasových aktivitách, něco nového jsem se naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci		
Ano	Jen někdy	Ne	Ano	Jen někdy	Ne
8	10	0	21	3	0
Všichni respondenti					
Mě aktivity ve volném čase bavily			Mě aktivity ve volném čase bavily		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
43		0	43		5
Aby můj volný čas byl naplánovaný dopředu			Aby můj volný čas byl naplánovaný dopředu		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
18		16	18		14
Pro mě byl volný čas i odpočinkem od povinností			Pro mě byl volný čas i odpočinkem od povinností		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
36		7	36		5
Věnuji volný čas činnostem, které mi rodiče schvalují			Věnuji volný čas činnostem, které mi rodiče schvalují		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
26		15	26		7
Se při volnočasových aktivitách, něco nového jsem se naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci			Se při volnočasových aktivitách, něco nového jsem se naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci		
Ano		Jen někdy	Ano		Ne
29		13	29		0

Ve výsledcích vyšlo mnoho čísel, která naložila s mými tvrzeními následovně.

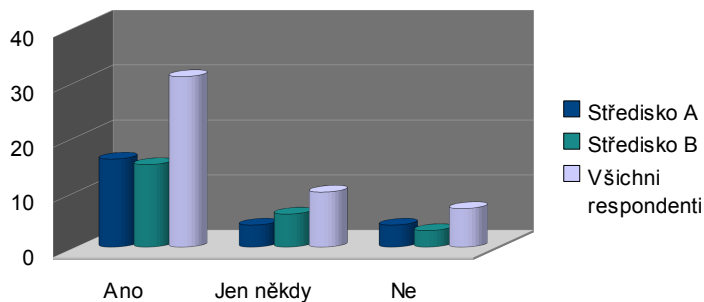
1. Klienti před nástupem do SVP trávili svůj volný čas převážně aktivitami, které jim rodiče neschvalovali. Většinou šlo jen o zaplnění času po škole a děti se při nich neměly možnost něco nového naučit, vyzkoušet a získat nové dovednosti. (Minimálně 60% dotazovaných v dotazníku uvede, že jim jejich aktivity před nástupem rodiče neschvalovali a během těchto činností neměli možnost se něco nového naučit, dozvědět, vyzkoušet si nové věci.)

Klientům střediska A rodiče neschvalují jejich aktivity v 50%. U střediska B odpověděly děti „jen někdy“ v 63%. Pro toto tvrzení je ale důležitý součet těchto odpovědí u všech respondentů. Z něj vyplývá, že 25 dětem rodiče schvalují jejich volnočasovou činnost jen někdy, u patnácti neschvalují vůbec a osmi dětem volný čas rodiče schvalují. Vzhledem k tomu, že u odpovědi „jen někdy“ se předpokládá, že většině případů tedy rodiče tyto činnosti neschvalují, pokládám tuto část prvního tvrzení za potvrzenou.

Graf 4: Reakce respondentů na tvrzení "Volný čas jsem věnoval činnostem, které mi rodiče schvalují" (před pobytem ve středisku)

Ohledně druhé poloviny tohoto bodu vychází výsledek jednoznačně. Respondenti ze střediska A uvedli v 67%, že se při aktivitách něco nového naučili, dozvěděli nebo si vyzkoušeli nové věci. U střediska B je takto odpovídajících dětí 63% a celkem kladně na tuto otázku odpovědělo 31 klientů. 64,6% dětí se během volnočasových aktivit při pobytem ve středisku něco nového naučily apod, tudíž tato část mého tvrzení je vyvrácena.

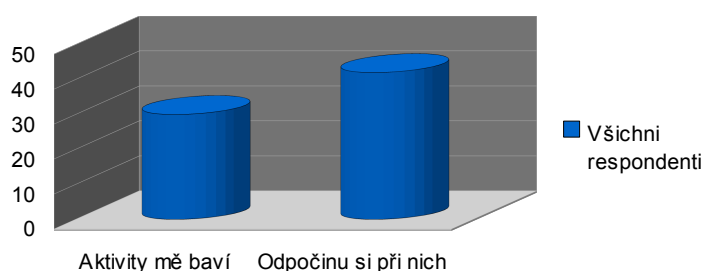

Graf 5: Reakce respondentů na tvrzení „Během těchto činností jsem se i něco nového naučil, dozvěděl, vyzkoušel si nové věci“ (před pobytem ve středisku)

2. Volnočasové aktivity ve střediscích výchovné péče splňují svůj účel v tom, že děti zabaví a odpočinou si při nich. (Více jak 70% dětí uvede v dotazníku, že aktivity ve volném čase při pobytu ve středisku je baví a odpočinou si při nich od povinností.)

U tohoto bodu jsou výsledky takové - celkem odpovědělo 30 dětí (62,5%), že je volnočasové aktivity při pobytu baví – SVP A 12 dětí, SVP B 18 dětí. První část tohoto bodu se tedy nepotvrdila.

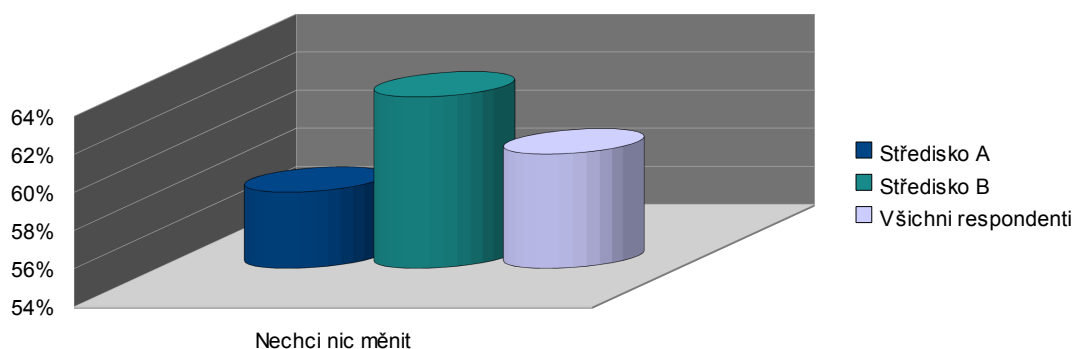
K tomu, zda jsou pro děti volnočasové aktivity ve středisku odpočinkem od povinností, se vyjádřilo kladně celkem 42 respondentů, tedy 87,5% (středisko A – 24 dětí, středisko B – 18 dětí). Tímto se tedy druhá polovina domněnky potvrdila.

Graf 6: Vyjádření respondentů k volnočasovým aktivitám ve středisku

3. Tyto činnosti však nemají hlavní vliv na změnu jejich chování a způsobu trávení volného času. (Nejméně 50% respondentů uvede v dotazníku, že na způsobu trávení volného času před pobytom nechtějí po návratu domů nic měnit a chtějí svůj volný čas trávit tak, jako před osmitýdenním pobytom v SVP.)

Třetí bod se potvrdil jednoznačně, jak u jednotlivých středisek tak i celkově. Respondenti ze střediska A odpověděli na danou otázku (Vyhovovalo ti, jak jsi trávil svůj volný čas?) v 58% „Ano, to co jsem dělal mě bavilo a až se vrátím domů, chtěl bych tak pokračovat.“. Klienti střediska B v 63% a celkově nechce svůj volný čas měnit 60% dětí.

Graf 7: Počet respondentů, kteří na otázku odpověděli "Ano, to co jsem dělal mě bavilo a až se vrátím domů, chtěl bych tak pokračovat"

4. Obě střediska budou mít podobné výsledky, přestože fungují v odlišných podmínkách a jejich klientela, vzhledem k charakteristice místa, se od sebe velmi liší (viz. kapitola 3.1).

V dotazníku měli respondenti možnost odpovědět celkem na 28 otázek. Odpovědi klientů těchto dvou středisek se lišila pouze v 8. Z toho vyplývá, že poslední bod byl potvrzen.

Ze všech odpovědí lze samozřejmě zjistit spoustu dalších informací. Shrnout se dají takto:

Před nástupem na pobyt ve středisku mělo 52% dětí volné celé odpoledne. Tento čas trávily nejčastěji s někým venku, jen malá část uvádí, že byla sama doma. Jejich volný čas se v týdnu a o víkendu lišil tím, že o víkendu mají pro sebe času více. Je překvapivé, až zarážející, že zde děti například neuvádějí, že o víkendech podnikají něco s rodinou. Veliký rozdíl mezi dvěma zkoumanými středisky je v otázce plánování volného času, v době před pobytem – zatímco klienti SVP A svůj volný čas z většiny naplánovaný neměli, u klientů SVP B je tomu naopak. V součtu ale vychází, že děti ve velké většině neměly svůj volný čas naplánovaný dopředu.

Během pobytu v SVP volný čas dětí klesá na 1-3 hodiny denně a tráví ho většinou s někým ve středisku. Zde můžu ze své praxe potvrdit, že je pro děti dost těžké být alespoň chvíli sám. Setkala jsem se s několika případy, kdy to dětem až vadilo. Je ale otázkou, jak pro to vytvořit prostor. Zarážející je, že dvě skupiny respondentů se neshodly na tom, zda je jejich volný čas ve středisku dopředu naplánovaný nebo není. Důvodem může být, že klienti střediska B, kteří v dotazníku odpovídali, že jejich čas je ve středisku naplánovaný dopředu, mají v komunitní místnosti „týdenní plán“. Vidí tedy alespoň předběžně, co je v týdnu čeká. Tento plán viditelný pro děti ve středisku A není, i když je týden dopředu naplánován. Podle mě je dobré ukázat dětem jak si svůj čas naplánovat a „netajit“ co se bude dít. Přínosné by bylo například plánovat týden či víkend s dětmi, samozřejmě tak, aby toho nezneužily. Je zde potřeba dohled a vedení.

Z oblíbených aktivit během pobytu vede ping pong (středisko A) a šipky (středisko B). Dále děti uvádějí společenské hry, sporty a další činnosti nabízené daným střediskem. Děti však z většiny podobu volného času ve středisku měnit nechtějí, a když ano tak by rády více ping pongu, volného času, vycházek ven a zbývající respondenti na tuto otázku neodpověděli.

Ve třetí části, věnované tomu, jak by děti chtěly trávit svůj volný čas po pobytu ve středisku, přináší zajímavá zjištění. Klienti by chtěli mít 4-5 hodin času denně a nejčastěji by ho trávili s někým venku. Za povšimnutí stojí 3. otázka v této části dotazníku, resp. odpovědi na ní. Velice se tu liší odpovědi klientů zkoumaných středisek.

3.3 Návrh denního režimu SVP

Jednou ze změn, které ve své bakalářské práci navrhuji, je nový denní režim internátního oddělení SVP. V novém režimu už je samozřejmě zakomponovaný pedagog volného času. Změny spočívají především v zařazení aktivit či programu, které podle mého v současném režimu chybí a pro děti by byly přínosné. Pro větší přehlednost jsou části dne, které bych změnila, zvýrazněné. Časový rozvrh jsem nechala stejný.

Do programu jsem nově zařadila tyto body:

■ Individuální konzultace s volnočasovým pedagogem

Prostor na konzultace s volnočasovým pedagogem jsem vyhradila v každém dni. Většinou jsou to kratší časové úseky a předpokládám, že tento čas by postačil právě na jednoho klienta internátního zařízení. Klient by s pedagogem detailně probral svůj volný čas, své záliby, koníčky, nebo naopak nedostatky či nespokojenost v tom, čemu se klient v současné době věnuje. Pedagog může dítěti nabídnout možné varianty, či poradit jak si tyto aktivity vybírat. Mohou spolu zjistit, jaké jsou možnosti pro daného klienta, popř. na co má klient vloh a co pro něj naopak není moc přínosné.

■ Sportovní aktivity

Sportovní aktivity jsem zařadila do režimu z prostého důvodu – z mého pohledu, z mé praxe, tyto aktivity jsou v programu pro děti nabízeny minimálně. Přitom děti fyzickou aktivitu potřebují „jako sůl“. Mohou poměřit síly mezi sebou, ale především vybit přebytek energie, emoce a jednoduše se odreagovat pohybem. Zvláště tyto děti, klienti středisek, právě tento typ relaxace uvítají. Většinu času zde řeší a probírají buď své problémy, neshody v kolektivu nebo se věnují povinnostem spojeným se školou. Jejich pobyt zde vyžaduje hodně psychické aktivity, která je pro většinu z nich náročná. A není se čemu divit. Svědčí o tom i fakt, že mezi oblíbenými aktivitami ve středisku převládá např. ping pong, jak je patrné z výsledků výše zmíněných dotazníků.

■ Večer s...

Pod tímto názvem se skrývá jednoduché a nabízející se téma – co s mým volným časem. Dvakrát v týdnu by byla vyhrazena hodina na prezentaci možností využití volného času. Dá se použít video o daných aktivitách, představit dětem specializovaná zařízení, současné trendy, ale i aktivity, o kterých se tolik nemluví, přesto, že by mohly děti zaujmout. Určitě bych to ale nepodala jako povinnou přednášku, spíše zpestření večera se zajímavými nápady, které, koneckonců, mohou přijít i ze strany dětí.

■ Řízené osobní volno s volnočasovým pedagogem pro malé děti

V případě, že jsou někteří klienti výrazněji mladší než ostatní, měl by se pro ně občas program trochu upravit. K tomu je vynikající příležitost v momentě, kdy tyto děti nemají odpolední vyučování a mají prostor pro sebe a pro aktivity, které se v plném kolektivu nedají realizovat, vzhledem ke starším dětem. V těchto případech bych doporučila např. publikaci Problémové dítě a hra, Šulová, 2004. Šulová s kolektivem zde nabízí spoustu aktivit právě pro mladší děti. Hry jsou zaměřeny na několik oblastí, např. problémové chování při hře, agresivní chování, hyperaktivní děti, strach v dětském věku atd. Autorka uvádí, že hra působí na všechny složky osobnosti a to převážně u dětí (i když ne výhradně jen u nich). Poskytuje častější zpětnou vazbu, a tím usnadňuje formování sebepojetí, umožňuje odreagování silných kladných i záporných emocí, trénuje vůli apod. (Šulová, 2004)

■ Procházky po okolí

Procházky jsem do programu zařadila ze dvou důvodů. Prvotně proto, aby měly děti pohyb na čerstvém vzduchu a potom také aby poznaly okolí, v němž bydlí, nebo ve kterém se zrovna nacházejí, pokud mají bydliště jinde. Zde se dají využít vynikající animační programy zaměřené na dané město. Tyto programy tvořené z aktivit a úkolů, které jsou spojeny s daným městem, procházku či výlet ožíví a děti mají možnost se dozvědět o svém okolí zajímavé informace, zajít na netradiční místa apod.

■ Čas barev

Čas barev neboli výtvarné chvilky na všechny způsoby. Podobné aktivity ve střediscích fungují, změna zde spočívá víceméně pouze v tom, že by tento blok měl na starosti volnočasový pedagog.

■ Bulváry

Blok zasazený do programu ve čtvrtek po zážitkové skupině s psychologem. Opět aktivita, která je v režimu opomenuta – čtení. Pedagog by dětem přinesl časopisy, články z internetu, knihy, podle svého výběru, ale i na přání dětí. Stejně jako pohyb, potřebují děti (a nejen ony) občas tzv. „vypnout“. Čtení je opačným druhem relaxace oproti sportu. Poskytne ale podobné účinky, přičemž klienti věnují čas tématu, které si zvolí.

■ Konečně pátek

Už sám název bloku vyvolává jakousi úlevu, že náročný týden skončil a přichází víkend. V podobném duchu by se tato část programu také nesla. Jestli bude program venku, či ve středisku, co přesně se bude odehrávat, se zde nedá přesně určit. V pátek některé z dětí

odjíždí na víkend domů a není tedy dané, kolik jich ve středisku zůstává. Důležité ale je, aby si v tento čas děti opravdu oddechly. Může se jim pustit film, jít ven na piknik, do bazénu, na hokejové utkání, hrát deskové či karetní hry...

■ **Víkendový program**

S víkendovým programem je to podobné jako s pátkem. Nevíme, kolik dětí odjíždí domů a kolik jich zůstává. Ráz programu by měl být ale odlišný od pátečního. Na program je prostor víceméně celý den a toho by se mělo využít. Nabízí se celodenní výlety, na kterých se mohou odehrávat aktivity náročné na přípravu i na čas, aktivity zakončené ceremoniálem, jakýmkoli vyvrcholením. Dají se hrát časově náročnější deskové hry, vytvářet větší výtvarné projekty, den v netradičním stylu (např. na zámku, ve školce, v Japonsku, na moři...).

■ **Nedělní chvilka čehokoli**

Nedělní dopoledne by mohlo děti zase trochu vrátit do reality a zaktivizovat je na přicházející týden. Zařadila bych aktivity s globální tematikou, která se probírá ve škole jen okrajově. Globální výchova děti přiměje k zamýšlení, k pochopení věcí, o kterých třeba ve škole (jen) slyšely. Témata jako zdraví, ekologie atd. by se s dětmi měla otevírat a proč k tomu nevyužít netradiční metody, více interaktivní než výklad ve škole?

■ **Konzultace s volnočasovým pedagogem pro rodiče**

Jak se zmiňuji v následující kapitole, pedagog volného času by byl k dispozici i rodičům. Konzultace probíhají ve stejném duchu, jako konzultace u dětí. S tím, že nejsou zaměřené jen na děti, ale i na rodinu, její společný volný čas celkově. Pedagog může rodině najít vhodnou variantu volnočasových aktivit vzhledem k jejich bydlišti, finančním možnostem apod.

Použité zkratky v následujících tabulkách: NV: noční vychovatel, U: učitel, AP: ambulantní pracovník, DV: denní vychovatel, VP: volnočasový pedagog

Pondělí				
Současný režim			Návrh nového režimu	
Čas	Činnost	Zodpovídá	Činnost	Zodpovídá
7,00	budíček, osobní hygiena, úklid	NV	budíček, osobní hygiena, úklid	NV
7,20	snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu		snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu	
7,40	odchod do školy		odchod do školy	
7,40	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV
7,50	vyučování	U	vyučování	U
9,25	svačina	AP	svačina	AP
9,45	vyučování	U	vyučování	U
12,10	oběd	DV	oběd	DV
12,50	odpolední vyučování	U	odpolední vyučování	U
13,35	ve třídě – předání a hodnocení vyučování	U, DV	ve třídě – předání a hodnocení vyučování	U, DV
13,35	činnost s vychovatelem	DV	činnost s vychovatelem, individuální konzultace s VP	DV, VP
14,00	skupina povídací	AP	skupina povídací	AP
15,00	svačina	DV	svačina	VP
15,30	činnost s vychovatelem		Sportovní odpoledne	
17,00	příprava na vyučování		příprava na vyučování	DV
18,00	večeře		večeře	
18,30	úklid		úklid	
19,00	malá komunita, na závěr rozloučení		malá komunita, na závěr rozloučení	
19,45	osobní volno		osobní volno	
20,15	činnost s vychovatelem	NV	činnost s vychovatelem	NV
20,45	osobní hygiena		osobní hygiena	
21,15	osobní volno		osobní volno	
21,30	večerka		večerka	

Tabulka 19: Návrh denního režimu - pondělí

Úterý				
Současný režim			Návrh nového režimu	
Čas	Činnost	Zodpovídá	Činnost	Zodpovídá
7,00	budíček, osobní hygiena, úklid	NV	budíček, osobní hygiena, úklid	NV
7,20	snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu		snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu	
7,40	odchod do školy		odchod do školy	
7,40	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV
7,50	vyučování	U	vyučování	U
9,25	svačina		svačina	
9,45	vyučování		vyučování	
12,10	předání a hodnocení vyučování	U, DV	předání a hodnocení vyučování	U, DV
12,10	oběd	DV	oběd	DV
12,50	vyučování	U	vyučování	U
14,30	svačina	DV	svačina	DV
15,00	velká komunita	Pracovníci SVP	velká komunita	Pracovníci SVP
16,30	činnost s vychovatelem	DV	činnost s vychovatelem, individuální konzultace s VP	DV, VP
17,00	příprava na vyučování		příprava na vyučování	DV
18,00	večeře		večeře	
18,30	úklid		úklid	
19,00	malá komunita, na závěr rozloučení		malá komunita, na závěr rozloučení	
19,45	osobní volno			
20,15	činnost s vychovatelem	NV	<u>Večer s ...</u>	<u>VP</u>
20,45	osobní hygiena		osobní hygiena	NV
21,15	osobní volno		osobní volno	
21,30	večerka		večerka	

Tabulka 20: Návrh denního režimu - úterý

Středa				
Současný režim			Návrh nového režimu	
Čas	Činnost	Zodpovídá	Činnost	Zodpovídá
7,00	budíček, osobní hygiena, úklid	NV	budíček, osobní hygiena, úklid	NV
7,20	snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu		snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu	
7,40	odchod do školy		odchod do školy	
7,40	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV
7,50	vyučování	U	vyučování	U
9,25	svačina		svačina	
9,45	vyučování, konec se liší dle ročníku a rozvrhu /mladší děti mají od 11,20 řízené osobní volno s vychovatelem/	U/DV	vyučování, konec se liší dle ročníku a rozvrhu / <u>mladší děti mají od 11,20 řízené osobní volno s volnočasovým pedagogem/</u>	<u>U/VP</u>
12,10	předání a hodnocení vyučování	U, DV	předání a hodnocení vyučování	U, DV
12,10	oběd	DV	oběd, <u>individuální konzultace s VP</u>	<u>DV, VP</u>
13,00	tématická skupina s garanty	AP	tématická skupina s garanty	AP
14,00	činnost s vychovatelem	DV	<u>Procházky po okolí</u>	<u>VP</u>
15,30	svačina		svačina	DV
16,00	skupina pracovních, rukodělných a výtvarných činností		<u>Čas barev</u>	<u>VP</u>
17,00	příprava na vyučování		příprava na vyučování	DV
18,00	večeře		večeře	
18,30	úklid		úklid	
19,00	malá komunita, na závěr rozloučení		malá komunita, na závěr rozloučení	
19,45	osobní volno		osobní volno	
20,15	činnost s vychovatelem		činnost s vychovatelem	NV
20,45	osobní hygiena	NV	osobní hygiena	
21,15	osobní volno		osobní volno	
21,30	večerka		večerka	

Tabulka 21: Návrh denního režimu - středa

Čtvrtek				
Současný režim			Návrh nového režimu	
Čas	Činnost	Zodpovídá	Činnost	Zodpovídá
7,00	budíček, osobní hygiena, úklid	NV	budíček, osobní hygiena, úklid	NV
7,20	snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu		snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu	
7,40	odchod do školy		odchod do školy	
7,40	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV
7,50	vyučování	U	vyučování	U
9,25	svačina		svačina	
9,45	vyučování		vyučování	
12,10	oběd	DV	oběd	DV
12,50	odpolední vyučování	U	odpolední vyučování	U
13,35	předání a hodnocení vyučování	U, DV	předání a hodnocení vyučování	U, DV
	činnost s vychovatelem	DV	činnost s vychovatelem, individuální konzultace s VP	DV, VP
14,30	svačina		svačina	
15,00	zážitková skupina s psychologem	AP	zážitková skupina s psychologem	AP
16,00	činnost s vychovatelem	DV	Bulváry	VP
17,00	příprava na vyučování		příprava na vyučování	DV
18,00	večeře		večeře	
18,30	úklid		úklid	
19,00	malá komunita, na závěr rozloučení		malá komunita, na závěr rozloučení	
19,45	osobní volno		Večer s ...	VP
20,15	činnost s vychovatelem	NV		NV
20,45	osobní hygiena		osobní hygiena	
21,15	osobní volno		osobní volno	
21,30	večerka		večerka	

Tabulka 22: Návrh denního režimu - čtvrtek

Pátek				
Současný režim			Návrh nového režimu	
Čas	Činnost	Zodpovídá	Činnost	Zodpovídá
7,00	budíček, osobní hygiena, úklid	NV	budíček, osobní hygiena, úklid	NV
7,20	snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu		snídaně, úklid po snídani, mytí termoportu	
7,40	odchod do školy		odchod do školy	
7,40	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV	předání a hodnocení večera a noci, příprava na vyučování	U, NV
7,50	vyučování	U	vyučování	U
9,25	svačina		svačina	
9,45	vyučování		vyučování	
12,10	předání a hodnocení vyučování	U, DV	předání a hodnocení vyučování	U, DV
	oběd	DV	oběd	DV
12,50	úklid třídy		úklid třídy	
13,30	činnost s vychovatelem		činnost s vychovatelem, individuální konzultace s VP	DV, VP
14,30	svačina		svačina	DV
15,00	činnost s vychovatelem		Konečně pátek	DV, VP
18,00	večeře		večeře	DV
18,30	úklid		úklid	
19,00	malá komunita, na závěr rozloučení		malá komunita, na závěr rozloučení	
19,45	osobní volno		osobní volno	
20,15	večerní program, zábavná činnost, televize, řízené volno, apod., během tohoto bloku i osobní hygiena	NV	večerní program, zábavná činnost, televize, řízené volno, apod., během tohoto bloku i osobní hygiena	NV
22,00	večerka		večerka	

Tabulka 23: Návrh denního režimu - pátek

Sobota				
Současný režim			Návrh nového režimu	
Čas	Činnost	Zodpovídá	Činnost	Zodpovídá
8,00	budíček, osobní hygiena, úklid	NV	budíček, osobní hygiena, úklid	NV
8,30	snídaně (včetně svačiny)	DV	snídaně (včetně svačiny)	DV, <u>VP</u>
9,00	úklid pokojů, příprava na program		úklid pokojů, příprava na program	
10,00	činnost s vychovatelem		<u>Víkendový program</u>	
12,00	oběd		oběd	
13,00	činnost s vychovatelem		<u>Víkendový program</u>	
14,30	svačina		svačina	
15,00	činnost s vychovatelem		<u>Víkendový program</u>	
18,00	večeře		večeře	DV
18,30	úklid		úklid	
19,00	malá komunita, na závěr rozloučení		malá komunita, na závěr rozloučení	
19,45	osobní volno		osobní volno	
20,15	večerní program, zábavná činnost, televize, řízené volno, apod., během tohoto bloku i osobní hygiena	NV	večerní program, zábavná činnost, televize, řízené volno, apod., během tohoto bloku i osobní hygiena	NV
22,00	večerka		večerka	

Tabulka 24: Návrh denního režimu - sobota

Neděle				
Současný režim			Návrh nového režimu	
Čas	Činnost	Zodpovídá	Činnost	Zodpovídá
8,30	budíček, osobní hygiena, úklid	NV	budíček, osobní hygiena, úklid	NV
9,00	snídaně (včetně svačiny)	DV	snídaně (včetně svačiny)	DV
9,30	činnost s vychovatelem		<u>Nedělní chvilka čehokoli</u>	<u>VP</u>
12,00	oběd		oběd	DV
13,00	činnost s vychovatelem, možnost volných vycházek, návštěv, ale též možnost práce navíc za špatné hodnocení, učení v případě špatného prospěchu apod. Svačinu mají přítomní v průběhu tohoto bloku, ostatní si jí berou sebou na volnou vycházku		činnost s vychovatelem, možnost volných vycházek, návštěv, ale též možnost práce navíc za špatné hodnocení, učení v případě špatného prospěchu apod. Svačinu mají přítomní v průběhu tohoto bloku, ostatní si jí berou sebou na volnou vycházku). <u>Konzultace s VP pro rodiče.</u>	DV, <u>VP</u>
16,00	činnost s vychovatelem		osobní volno	DV
17,00	příprava na vyučování		příprava na vyučování	
18,00	večeře		večeře	
18,30	úklid		úklid	
19,00	malá komunita, na závěr rozloučení		malá komunita, na závěr rozloučení	
19,45	osobní volno		osobní volno	
20,15	činnost s vychovatelem	NV	činnost s vychovatelem	NV
20,45	osobní hygiena		osobní hygiena	
21,15	osobní volno		osobní volno	
21,30	večerka		večerka	

Tabulka 25: Návrh denního režimu - neděle

3.4 Zařazení pedagoga volného času mezi pracovníky SVP

Přínos pedagoga volného času

Přínos pedagoga volného času v roli pracovníka SVP uvádím ve třech základních rovinách:

■ Pedagog volného času ↔ klient střediska

Jak uvádí Pávková v poslední kapitole nazvané Perspektivy a problémy volného času, Matějská stále dokazuje „*neuspokojovanou potřebu dětí a dospívající mládeže alespoň na chvíli opustit denní stereotyp, emocionálně se uvolnit a zažít si, realizovat se podle vlastního rozhodnutí.*“ Samozřejmě, že specifické prostředí střediska, a důvody pobytu dětí v tomto zařízení, úplně nejsou charakteristické pro to, aby si zde děti užívaly podle vlastního rozhodnutí, a kolikrát se zde právě učí určitý denní stereotyp. To však neznamená, že program a zvolené aktivity během pobytu nemohou být zároveň zábavné i účelné. V současné době, kdy se oblast volného času studuje na vysokých školách, je spousta možností jak na děti a na jejich chování, hodnoty či postoje působit takovým způsobem, který je bude zároveň bavit, při němž se uvolní, projeví a budou z něj mít pocit sebeprosazení, sebeúcty.

■ Pedagog volného času ↔ další pracovníci střediska

Pedagog volného času může být přínosem nejen pro samotné děti, ale zároveň i pro spolupracovníky ve středisku. Z vlastní zkušenosti si dovoluji říci, že vychovatel ve středisku má příliš mnoho práce na to, aby se věnoval výběru aktivit, a vše co jim náleží, v takové míře, v jaké by to z hlediska nároků na volný čas mělo být. Při většině služeb se stále něco děje, kromě dětí a chodu internátního oddělení má denní vychovatel na starosti samozřejmě administrativu a podobné úkony, a najít si čas na přípravu náročnějších aktivit, není lehké. Pedagog volného času se v aktivitách vyzná, ví jak se na jednotlivé z nich připravit a má s nimi zkušenosti, díky kterým už ví, kde a jakou činnost zařadit vzhledem k dané situaci, skupině atd.

■ Pedagog volného času ↔ rodina klienta střediska

Třetí přínos tohoto pracovníka vidím v komunikaci s rodinami klientů SVP. Tato kooperace by spočívala v několika bodech:

- pravidelné konzultace s jednotlivými rodinami – způsoby využívání volného času dané rodiny, možnosti využití společného volného času i volného času samotného dítěte vzhledem k možnostem a situaci rodiny, celkové poradenství v oblasti volného času

- pořádání víkendů pro rodiny s dětmi, které absolvovaly pobyt ve SVP či klienty ambulantního oddělení SVP
- komunikace s volnočasovými organizacemi a poskytnutí informací pravidelně rodinám klientů – akce v okolí, aktuality

Pracovní náplň pedagoga volného času (v roli pracovníka SVP)

Pracovní náplň volnočasového pedagoga má základ ve většině bodů, které má v pracovní náplni odborný vychovatel (viz kapitola 2.4). Vyřadila jsem body 1, 11, 13, 14 a 16 a některé upravila přímo pro tohoto specializovaného pracovníka:

1. zabezpečuje výchovnou činnost ve skupině svěřenců umístěných ve středisku
2. zpracovává průběžné hodnocení svěřenců v rámci jím organizovaných činností
3. podílí se na práci s rodinou, poskytuje konzultace, organizuje akce pro rodiny s klienty
4. připravuje a organizuje jednorázové a dlouhodobější akce (jednodenní akce, event. víkendy, letní tábory)
5. vykonává své povinnosti na základě rozpisu služeb chodu střediska
6. udržuje kontakty se sociálním prostředím svých klientů
7. spolupracuje se zúčastněnými institucemi a s institucemi zabezpečující volný čas
8. účastní se porad, seminářů, školení a pracuje na svém dalším profesním růstu (rozšiřování vzdělání v rámci psychoterapie)
9. systematicky doplňuje informace o svěřenci a vede si svou dokumentaci; provádí běžné administrativní práce související s jeho činností
10. zodpovídá za úpravu a čistotu přidělených prostor a místností, včetně inventáře
11. pravidelně každodenně organizuje určitý druh volnočasových aktivit a každého klienta hodnotí individuálně
12. zpracovává a předkládá vedení střediska návrhy na materiální vybavení pracoviště
13. zodpovídá za plnění a dodržování vnitřního řádu střediska

4 ZÁVĚR

Golf, lyžování, potápění, tanec, hra na klavír, rybaření, fotografování či jízda na koni zřejmě nebudou náplní volného času ve střediscích výchovné péče. A je to dobře, protože pojem volný čas zahrnuje i činnosti, které jsou dostupné všem a k tomu mají v sobě kouzlo a sílu pomoci dětem s jejich problémy. Proč tedy tyto aktivity nezařadit do programu právě ve střediscích a umožnit tak klientům, aby se bavili a zároveň měli možnost pracovat nenásilně na potřebných změnách. Během praxe ve středisku výchovné péče jsem měla několikrát prostor pro realizaci těchto aktivit. Nešlo o nějak záludné typy her, ale zvolila jsem činnosti jednodušší na přípravu a hlavně na pochopení. Ze začátku byly děti zaražené tím, co se to bude dít. Fakt, že se nejde dělat obvyklá činnost je trochu rozhodil a měly obavy, že to co jsem si pro ně připravila, je nebude bavit tak, jako například ping pong. Nakonec jsme ale překonali drobné překážky na začátku a děti, klienti střediska výchovné péče, byly bez problému a dokonce i s chutí schopny krátkého debriefingu a zhodnocení aktivity. A tyto momenty mě několikrát utvrdily v tom, že stojí za to, dát si na tom trochu více záležet.

Stejně jako ředitel SVP pravděpodobně ke své práci nebude stíhat noční služby ve středisku, tak i denní vychovatel by měl možnost zaměřit se na hlavní body své pracovní náplně, jestliže by zde byl k dispozici pedagog volného času a věnoval by se oblasti, která mu přísluší – zabezpečení volného času klientů středisek výchovné péče. Za předpokladu, že se tyto dva pracovníci dokáží dohodnout, může být jejich spolupráce a doplňování se obrovským přínosem pro všechny zúčastněné strany. Opět z praxe vím, že každý vychovatel byl rád za každý nápad ze strany kolegů a po určité době i za návrh z mé strany. Říkám po určité době, protože práce s dětmi s poruchami chování není jednoduchá, a pro mě osobně bylo ze začátku těžké si na tuto práci zvyknout. Tyto děti reagují úplně jinak než skupina jedinců, se kterými volnočasový pedagog běžně pracuje. Ale o to větší je potom výsledek a dobrý pocit z něj.

5 POUŽITÁ LITERATURA

1. FONTANA, D.: *Psychologie ve školní praxi: Příručka pro učitele*. Vydání 2. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-626-8.
2. HADJ MOUSSOVÁ, Z.: *Úvod do speciálního poradenství*. Vydání 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 77 s. ISBN 80-7083-659-8.
3. JEDLIČKA, R., et al.: *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vydání 1. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
4. JEDLIČKA, R.: Aktuální úloha středisek výchovné péče při prevenci sociálně patologických jevů a poskytování poradenských služeb. *Speciální pedagogika*. 2010, 1, s. 32-50.
5. JEDLIČKA, R.: Podmínky vzniku a rozvoje školských zařízení zaměřených napreventivně výchovnou činností. *Speciální pedagogika*. 2009, 1, s. 1-16.
6. PÁVKOVÁ, J. et al.: *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
7. RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L.: *Speciální pedagogika*. 4. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 313 s. ISBN 80-244-1475-9
8. SLOMEK, Z.: *Speciální pedagogika Etopedie*. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2006. 43 s. Dostupné z WWW: <<http://spedagogika.czechian.net/Etopedie.pdf>>.
9. ŠIMANOVSKÝ, Z.: *Hry pro zvládání agresivity a neklidu*. Vydání 2. Praha: Portál, 2008. 176 s. ISBN 978-80-7367-426-7.
10. ŠULOVÁ, L. a kol.: *Problémové dítě a hra*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2004. ISBN 80-86307-15-8.
11. VOCILKA, M.: *Náplň středisek výchovné péče pro děti a mládež*. Praha: Tech-Market, 1996. 105 s. ISBN 80-902134-5-6
12. VOCILKA, M.: *Netradiční forma prevence poruch chování (náplň činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež – 2. díl)*. Praha: Tech-Market, 1997. 92 s. ISBN 80-902134-8-0

13. VOJTOVÁ, V.: *Kapitoly z etopedie I. : Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. 2., přepracované a rozšířené. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 136 s. ISBN 978-80-210-4573-6.
14. ČR. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. 2005, 20, s. 590-502. Dostupný také z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>>.
15. *Euroguidance : evropský program pro podporu poradenství* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroguidance.cz/cz/>>.
16. *Metodický pokyn upřesňující podmínky činnosti středisek výchovné péče*. Praha, 22 s.
17. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. 98 s. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>. ISBN 80-211-0372-8.
18. SVP HELP ME [online]. 2009. Dokumenty. Dostupné z WWW: <<http://www.svphelpme.cz/dokumenty>>.

6 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Mnou realizované aktivity pro klienty střediska výchovné péče
- Příloha č. 2: Fotodokumentace z praxe ve středisku výchovné péče

Příloha č. 1: Mnou realizované aktivity pro klienty střediska výchovné péče

Při své praxi ve středisku výchovné péče jsem zařadila aktivity, se kterými jsem se setkala při studiu pedagogiky volného času. Popisuji zde tři aktivity:

- Lávová řeka

Tato hra je typická pro obor PVČ. Poprvé jsem se s ní setkala už na úvodním soustředění. Je zaměřená na spolupráci ve skupině a charakteristická tělesným kontaktem mezi hráči. Hra spočívá v přesouvání skupiny na menších čtvercích koberce z jednoho bodu do druhého. Účelem je nejen dostat se do cíle co nejrychleji, ale také pokud možno bez ztráty podložek.

Děti hra bavila, ale pozorovala jsem, že víc jak na účel hry (dostat se do cíle bez ztráty koberečků) se zaměřili na rychlost. Tudíž docházelo často k pádům, přešlapům apod. To pro skupinu znamenalo buď ztrátu hráče, či odebrání jedné podložky. I když jsme si několikrát řekli, že se budeme snažit dostat se do cíle všichni, tyto chyby se stále opakovaly. Pro větší motivaci dětí jsem rozdělila klienty na dvě skupiny. Znamenalo to pro ně větší soutěžní prvek a víc je to bavilo. Neumím ale, jestli bych s touto aktivitou u dětí uspěla v podobě, kterou znám ze zmíněných soustředění. Hra zde probíhá víc klidněji, a skupina není rozdělená. Jde o radost ze zvládnutí trasy tímto způsobem.

- Tichý dialog v barvách

Aktivitu jsem poznala na Regionální výměně zkušeností v Turnově. Zde byla uvedena jako aktivita ve dvojicích, při klidné hudbě, přičemž účastníci při ní nemluvili. Opět jsem trochu pravidla a podmínky změnila. Náš dialog probíhal mezi všemi členy ve skupině (8 dětí a já), každý měl jednu barvu, a vždy se napojil na tahy toho, kdo byl na řadě před ním. Domluvili jsme se na tom, že jim k tomu pustím muziku, ale za předpokladu, že nebudou mluvit. To byl však pro klienty tím největším problémem. Po třetím pokusu, udržet děti bez mluvení, jsem hudbu vypla. Paradoxně se děti utišily až potom. Aktivitu jsem zpestřila novým prvkem. Po zaplnění plochy barvami, si vzal každý kousek papíru a napsal na něj vše, co ho ve středisku baví. (Viz. příloha 2, Ilustrace 2)

- Náš ostrov

Aktivitu je zaměřena na spolupráci a určení společných pravidel ve skupině. Využila jsem momentu, kdy byla na pobytu ve středisku většina nových dětí, což není tak obvyklý jev. Většinou do skupiny přijdou dva noví klienti a ostatní se mezi sebou znají. Celkem se této aktivitě zúčastnilo 5 dětí. V originále si skupina namaluje svůj společný ostrov a napíše, či namaluje,

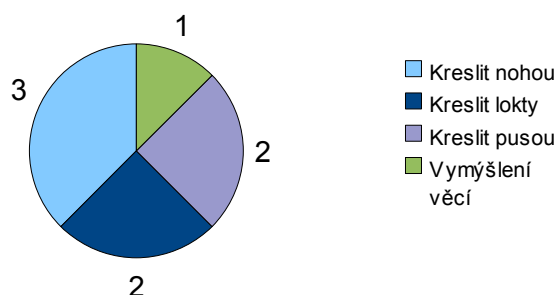
do něj body, podle kterých by se řídily, kdyby se v tomto složení ocitli na ostrově. Potom se společně dohonout na přenosu těchto pravidel do reality a převedou je na danou akci, na které se společně sešli. Aby to pro klienty byla zároveň i oddychová aktivita, trochu jsem aktivitu pozměnila. Prvním úkolem bylo namalovat na ostrov věci, bez kterých by se děti neobešly, každý sám za sebe. Vyskytovaly se zde nože, zbraně, cigarety, kamarádi, MP3 přehrávač, auto, jídlo, loď a další. Malování probíhalo tak, že se střídaly styly – malování pusou, nohou, lokty, druhou rukou (než tou, kterou normálně píší). Děti se během toho uvolnily a zasmály jsme se. Po té každý své malby popisoval a zdůvodňoval, proč je zařadil. Jako druhý úkol si každý na svůj kus ostrova napsal pravidlo, které by se podle něj mělo na ostrově dodržovat. Zde děti napsaly následující:

- spojit se dohromady a vědět co a jak
- pomáhat si abychom přežili
- zabít všechny v případě, kdyby mě chtěli sníst
- odejít od ostatních
- lovit společně zvířata

(Viz. příloha 2, Ilustrace 3)

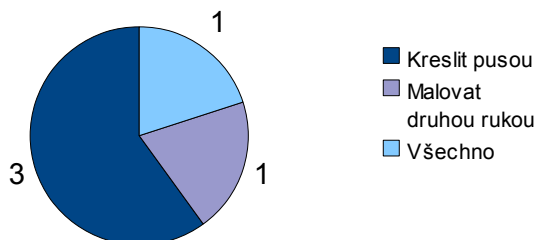
Po aktivitě dostal každý klient ode mě 6 otázek, které se k aktivitě vztahovaly. Odpovědi byly následující:

1) Co pro tebe byla na aktivitě nejtěžší?

Graf 8: Odpovědi na otázku č. 1

2) Co tě nejvíc bavilo?

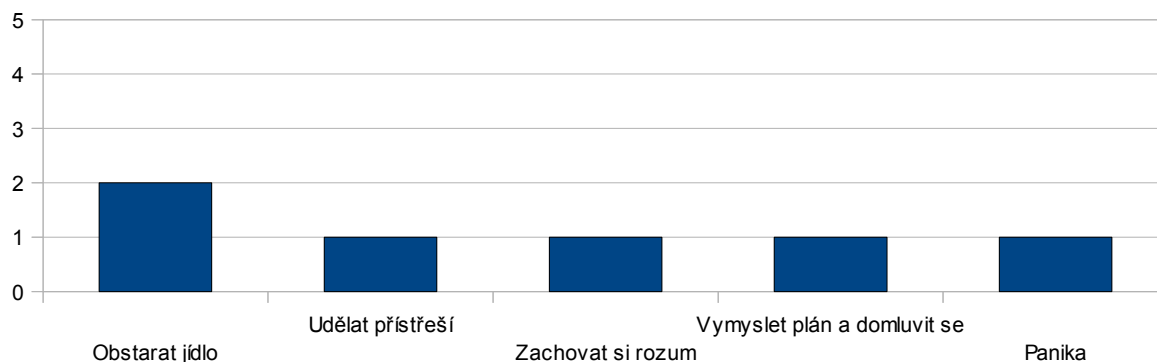

Graf 9: Odpovědi na otázku č. 2

3) Změnil bys něco co jsi řekl, nabídl ostatním?

Na tuto otázku odpověděli všichni klienti ne.

4) Co by pro tebe bylo nejtěžší, kdyby se tento příběh stal skutečností?

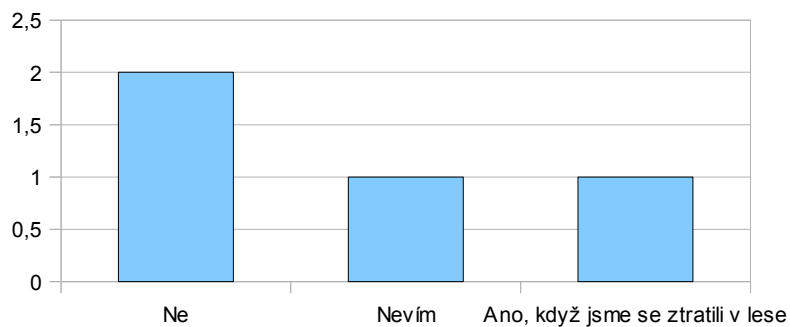
Graf 10: Odpovědi na otázku č. 4

5) Jak bys ohodnotil měsíc na ostrově s dětmi, které jsou teď s tebou na pobytu ve středisku?

Oznámuj jako ve škole – 1 = bezvadný, 3 = dobrý, ale s menšími problémy, 5 = hrozný, samé hádky a neshody.

Odpovědi na tuto otázku byly opět jednotné – 3. V jednom případě 3 – 4.

6) Dá se tato aktivita přirovnat k nějaké situaci ve tvém životě? Jestli ano, napiš, prosím, ke které.

Graf 11: Odpovědi na otázku č. 6

Musím se přiznat, že při téhle aktivitě mě několikrát odpovědi dětí zaskočily a chvílku mi občas trvalo, než jsem zareagovala a několikrát si děti stály za svými názory. Jsem za tyto zkušenosti velice ráda.

Příloha č. 2: Fotodokumentace z praxe ve středisku výchovné péče

Ilustrace 1: Výroba sádrových masek

Ilustrace 2: Tichý dialog v barvách s tím co nás ve středu bavi

Ilustrace 3: Náš ostrov